

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

2024

Lucie Byrtusová, DiS.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Četba knih jako volnočasová aktivita dětí a mládeže

Lucie Byrtusová, DiS.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem „Četba knih jako volnočasová aktivita dětí a mládeže“ vypracovala samostatně a použila jsem jen uvedených pramenů a literatury.

V Olšanech u Prostějova 1.4.2024

.....

Poděkování

Děkuji paní PaedDr. Aleně Jůvové, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce a rodině za trpělivost při studiu.

Obsah

ÚVOD.....	6
1 Volný čas.....	8
1.1 Jak tráví dnešní děti volný čas.....	9
1.2 Volný čas dětí během pandemie COVID-19.....	10
1.3 Jak se mění způsob trávení volného času dle věku dětí.....	11
1.4 Literární výchova ve volném čase.....	12
2 Zařízení pro volný čas dětí a mládeže.....	15
2.1 Neformální a zájmové vzdělávání.....	15
2.2 Školská zařízení.....	16
2.3 Mimoškolní poskytovatelé volnočasových aktivit.....	18
3 Čtenářství.....	20
3.1 Význam čtenářství pro život.....	20
3.2 Čtenářská gramotnost.....	21
3.3 Vznik dětského čtenářství.....	22
3.4 Digitální doba a čtenářství.....	24
3.4.1 Čtení digitální a čtení tradiční.....	25
3.5 Rozvíjení čtenářství.....	26
3.5.1 Projekty na podporu čtenářství.....	27
3.5.2 Rozvíjení čtenářství pomocí aplikací.....	28
4 Praktická část.....	31
4.1 Cíle a průzkumné otázky.....	31
4.2 Metoda průzkumného šetření a průzkumný vzorek.....	32
4.2.1 Průzkumný vzorek.....	32
4.3 Analýza dat získaných z průzkumného šetření.....	33
4.4 Shrnutí praktické části.....	56
Závěr.....	59
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	60
INTERNETOVÉ ZDROJE.....	61
SEZNAM PŘÍLOH.....	64

ÚVOD

„Představivost je důležitější než znalosti. Znalosti jsou omezené, zatímco představivost zahrnuje celý svět.“

Albert Einstein

Téma bakalářské práce jsem si vybrala, protože si myslím, že čtení knih je základním předpokladem nejen pro úspěšné vzdělávání každého žáka, ale také pro profesní, společenský i osobní život. Nelze úspěšně studovat bez dobrých čtenářských znalostí. Zároveň také čtení rozvíjí dětskou fantazii a představivost. Čtení je tvůrčí proces díky vzájemné interakci čtenáře, autora a literárních postav. Patří mezi smysluplné a zábavné činnosti. V dnešním přetechnizovaném světě je nutné hledat nové cesty a způsoby, jak děti motivovat ke čtení. Čtenářskou socializaci ovlivňují významní činitelé, a to rodina, škola, knihovna nebo kamarádi. Podstatnou roli také hrají vychovatelé a pedagogové volného času, kteří by měli na školní literární výchovu svými aktivitami navazovat a nevytvářet její konkurenční prostředí.

Důležité je děti motivovat ve čtení již v raném věku, kdy momenty setkávání se s knihou u dětí a mládeže bývají rozhodující. Každý si jistě vzpomene na své dětství, kdy si spolu s rodiči před spaním četl pohádky. Bohužel se stává trendem, že spousta rodičů dnes raději svým dětem pustí pohádku v televizi nebo jim dá do ruky tablet, než aby strávili pár minut čtením knih. Tím se ochuzují o budoucí vzpomínky, které mohou ovlivnit kladný postoj dětí ke knížce (Zbudilová, 2020, s. 10).

Nejdůležitějším a současně nejnáročnějším úkolem při výchově dítěte je pomoci mu nalézt smysl života. Děti musí během svého růstu zažít nejednu zkušenost, postupně se učí rozumět samy sobě i druhým. Vhodný výběr literatury pomáhá rozvíjet dětskou mysl i osobnost a literární zážitky mohou dítěti zprostředkovat hlubší smysl. Příběh musí upoutat pozornost, musí děti bavit a vzbudit v nich zvědavost. Jestliže má však dětem obohatit život, je nutné v nich podněcovat představivost a pomoci uvědomovat si své pocity. V příběhu děti mohou najít řešení svých problémů a těžkostí. Příběh dětské trampoty nesnižuje, ale dokáže docenit jejich závažnost, čímž se v dítěti podporuje sebedůvěra a důvěra v budoucnost. Dítě je nepřetržitě vystaveno vlivu společnosti, z pohádek a příběhů se dozvídá o vnitřních problémech lidských bytostí i jejich správných řešeních. Prostřednictvím pohádek se dětem také jasně a pouze mezi řádky ukáží výhody slušného jednání, které se jeví dětem jako smysluplné (Bettelheim, 2017, s. 9–12). V posledních letech zaplavuje knihkupectví čím dál více dětských

knih, a přitom se říká, že děti čtou čím dál méně. Výchova ke čtenářství přispívá ke komplexnímu rozvoji osobnosti a můžeme ji chápat jako jednu z cest celoživotního vzdělávání (Zbudilová, 2020, s. 10).

Bakalářská práce bude rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části se zaměřím na téma čtenářství a volný čas. Na začátek uvedu vybranou terminologii vztahující se k volnému času. Dále se zaměřím na to, jak děti tráví volný čas v dnešní době a na aktuální trendy. Také proč je důležité číst knihy, a jak můžeme děti pozitivně motivovat ke čtení. V praktické části vytvořím dotazník pro děti na vybrané základní škole, kde budu zjišťovat jejich zájem o čtení knih v jejich volném čase.

Závěrečná práce má několik cílů. Jedním z hlavních cílů bude zjistit, jak si vede čtení klasických papírových knih ve volném čase dětí a proč je vlastně čtenářství tak důležité. Dále se práce bude zabývat digitálními technologiemi a jejich vlivem na čtenářství dětí. Jestliže děti s přibývajícím věkem ztrácí o knihy zájem, tak z jakého důvodu, a kterým aktivitám dávají přednost. Mezi cíle bude patřit také zjištění, jestli pandemie covid-19 ovlivnila čtenářství dětí ve volném čase.

1 Volný čas

Téma volného času se stalo v posledních letech velmi oblíbeným a v literatuře najdeme o této problematice řadu filozofických, pedagogických a sociálních textů. Pojem čas je těžko uchopitelný. Již slavní filozofové, např. Aristoteles či Platón, se jej snažili definovat, avšak žádná definice pojem času dokonale nevystihuje. Čas je něco, co bylo, je a bude, co neustále plyne a nejde nijak zadržet, můžeme to spíše označit za vědomí času. Z praktického hlediska se jedná o abstraktní vyjádření něčeho, co „máme“ nebo spíš většinou „nemáme“ k dispozici na to, abychom mohli něco konkrétního vykonat (Hodaň, 2008, str. 48). Volný čas vnímáme jako důležitou součást našeho života a mimořádný význam má u dětí a mládeže. Děti mají dokonce na volný čas právo, což je obsaženo v Úmluvě o právech dítěte, č. 104/1991 Sb. Dle tohoto sdělení státy uznávají právo dětí na volný čas a odpočinek a mají napomáhat tomu, aby dětem byly poskytovány odpovídající a rovné možnosti. Dítě má právo na účast ve hře a oddechové činnosti dle jeho věku.

Procházka (2014, s. 127) uvádí, že volný čas *„je činnost, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení. Je dobou, kdy se jedinec může svobodně realizovat.“* Možnosti trávení volného času dětí a mládeže představují příležitosti pro osobnostní, sociální rozvoj a fyzické zdraví, ale také velmi důležitý prostor pro duševní hygienu. Člověk odpočatý a zrekreovaný podává také lepší pracovní výkony. Je tedy důležité v dětech již od mládí pěstovat schopnost naučit se hospodařit s volným časem.

Mezi hlavní funkce volného času řadíme:

- Odpočinek (aktivní nebo pasivní forma),
- Zábava (obnova duševních sil),
- Rozvíjení osobnosti (Procházka, 2014, s. 127).

Stašová (2015) se inspirovala u Opaschowského a rozděluje potřeby, které se odrážejí ve funkcích volného času, na individuální (rekreace, kompenzace, edukace, kontemplace) a na sociální (komunikace, integrace, participace, enkulturace). Potřeby se vzájemně prolínají. Možnosti volnočasových aktivit, jejich obsahy, metodika i materiální vybavenost se mladým lidem podstatně rozšířily v posledních letech. Do kvality prožívání volného času se promítá vývoj společnosti. Rozšířily se možnosti nových přístupů, např. animace nebo zážitková pedagogika a vznikají nové instituce, které reagují na konkrétní potřeby. Organizovaný volný

čas může zamezit nebezpečí nežádoucímu nebo rizikovému chování. Vyvíjení volného času tedy nelze chápat jen jako pozitivní cestu vpřed, ale také jako odkrývání nových možností a řešení nových otázek. Volnočasové aktivity se mohou dělit dle různých měřítek. Tradiční způsob probíhá obvykle organizovaně, v institucích pod vedením odborníků. Neorganizované aktivity probíhají neformálně mimo kontrolu dospělých (Stašová et al., 2015, s. 121).

Volný čas subjektivně vnímáme jako nejcennější denní dobu. Jeho dlouhodobý nedostatek bez pocitu jeho smysluplného využívání vede k nespokojenosti a rozladěnosti, což ovlivňuje prakticky všechny oblasti našeho života. Proto by se měly děti začít učit efektivně využívat svůj volný čas již v útlém věku. Záměrné využívání času souvisí s dlouhodobými zájmy dítěte a jeho individuálními dispozicemi. Také intenzita prožitků z různých činností je u každého jiná. Důležitou roli hrají také pedagogové volného času, mimoškolní zařízení a organizace (Procházka, 2014, s. 128).

1.1 Jak tráví dnešní děti volný čas

Během roku 2017 pořádala Národní knihovna ČR rozsáhlý výzkum dětí a mládeže s názvem *České děti jako čtenáři 2017*. Průzkum se zaměřil na řadu oblastí a současných trendů, které mohou využít ve své bakalářské práci.

Dospělí i děti čtou knihy především pro zábavu, ačkoliv můžeme namítnout, že to neplatí vždy. Někdy je nutné číst učebnice nebo je čtení vynucenou činností v případě povinné školní četby. Dobrovolné čtení je vystaveno široké konkurenční nabídce dalších aktivit, kterým se děti a mládež mohou ve svém volném čase věnovat. Friedlaenderová (2018) uvádí, že děti mezi 6–14 lety mají zhruba 5–6 hodin volného času ve všední dny. Počítá se do něj i doba strávená s rodiči a organizovaný volný čas, který děti tráví v různých zájmových kroužcích. O víkendech mají samozřejmě volného času výrazně více. Děti tráví svůj čas odlišně než jejich rodiče. Hlavní změnu přinesly nové technologie a mediální obsah je snadněji dostupný. Děti tráví delší čas ve škole i domácí přípravou. Došlo k poklesu svobodně si hrát a prozkoumávat svět mimo dosah dospělých, jelikož rodiče získali mnohem větší kontrolu nad životy dětí mimo školní prostředí a jejich volný čas je významně organizován.

Dle průzkumu Národní knihovny v roce 2017 (Friedlaenderová, 2018) navštěvují žáci základních škol minimálně jeden kroužek, ale více než polovina mívá kroužek i několikrát týdně. Dokonce existuje skupinka dětí (cca 6–7 % ve věku 6–16 let) navštěvující kroužek každý den. Postupně tato tendence klesá od dvanáctého roku a k zásadnímu poklesu dochází ve věku

sedmnácti let. Dle výzkumu se prokázalo, že kroužky souvisí se školním prospěchem a typem školy, ale i významně se vzděláním rodičů. Nebude tedy překvapením, že nejvíce kroužků v týdnu navštěvují děti z gymnázií, s lepším prospěchem a ze vzdělaných rodin.

Rodiče se výrazně podílí na výběru kroužků pro děti, především v mladším školním věku. Většinou rodiče způsob trávení volného času dětí buď sami organizují spolu s denním režimem nebo jim alespoň s výběrem kroužků pomáhá. 44 % rodičů považuje za nejpřínosnější volnočasové aktivity sportování, návštěvu kroužků a čas strávený s kamarády. Z mediální aktivity označili četbu knih v podstatě jako jedinou přínosnou mediální aktivitu. Z výzkumů vyplývá, že i rodiče, kteří sami příliš nečtou, považují čtení knih za prospěšnou činnost. Mezi ostatní pozitivní aktivity rodiče zařadili také hraní s hračkami, hru na hudební nástroj, návštěvu knihovny a kreslení. Všechny ostatní mediální aktivity, mimo poslech hudby, vnímají jako méně přínosné a mezi ně zařadili sociální sítě, mobilní telefon, počítač, hraní elektronických her, tablet či notebook. Zhruba čtvrtina rodičů sem také přidala sledování televizních pořadů, filmů a seriálů nebo videí na internetu (Friedlaenderová, 2018).

1.2 Volný čas dětí během pandemie COVID-19

Koronavirová pandemie významným způsobem ovlivnila životy všech. V médiích se hovořilo o dopadech pandemie především na starší generaci, jelikož děti patřily k nejméně ohroženým skupinám z hlediska průběhu nemoci. Když se ale podíváme na pandemii z jiného úhlu pohledu, než je samotné onemocnění, tak dětem významně zasáhla do běžného života. Kvůli přísným hygienickým opatřením musely děti zůstat dlouhou dobu zavřené doma, aniž by se mohly setkávat se svými spolužáky a vrstevníky, nemohly se účastnit volnočasových aktivit, kroužků ani sportu (Friedlaenderová, 2021, s. 70).

Volný čas se omezil na domácí prostředí na velmi dlouhou dobu. Většinu kroužků a další volnočasové aktivity zajišťují školy a mimoškolní zařízení. Základní školy byly uzavřeny od 11. března 2020 do letních prázdnin. 18. května 2020 se školy částečně znovu otevřely pouze pro žáky 9. tříd kvůli přípravě na přijímací zkoušky na střední školy. Ke konci května mohli nastoupit i žáci 1. stupně ZŠ. Docházka však nebyla pro nikoho povinná a třídní skupinu mohlo tvořit nejvýše 15 žáků. Po letních prázdninách, během září a na začátku října 2020, probíhala běžná výuka bez omezení. Avšak od 14. října 2020 do 17. května 2021 došlo k opětovnému uzavření škol. Během této doby se nařízení několikrát měnila. Docházelo k drobným rozvolňováním, podobně jako tomu bylo na jaře 2020. Na příklad se zavedla rotační výuka, kdy se po týdnech střídaly třídy, aby se ve školách omezil počet žáků nebo se povolily

konzultace pro žáky ohrožené školním neúspěchem. Avšak tato rozvolnění se týkala pouze vzdělávání a doprovázela je režimová opatření. Žáci museli nosit roušky a dodržovat mezi sebou rozestupy. Na běžný režim ve škole a kroužky si děti musely počkat až na nový školní rok 2022/2023 (Čeladníková, 2022, s. 3–5).

Národní knihovna ve spolupráci s výzkumnou agenturou Nielsen Admosphere realizovala rozsáhlé výzkumné šetření zabývající se dopady pandemie na dětskou populaci a mládež. Průzkum proběhl v roce 2021 s názvem *České děti jako čtenáři v době pandemie 2021*. Výuka na školách a pravidelné mimoškolní aktivity probíhaly distanční formou v online prostředí. Děti tím pádem trávily mnohem více času na počítači, notebooku nebo mobilním telefonu. Vzdělávací návyky a trávení volného času to výrazně ovlivnilo. Dle průzkumu (Friedlaenderová, 2021, s. 72) se oproti výsledkům z posledního výzkumu v roce 2017 zvýšila mediální aktivita především u hraní elektronických her (PC, PlayStation aj.) a využívání sociálních sítí, dále u sledování filmů, seriálů nebo videí. Vzrostly také rodinné aktivity, např. hraní společenských her (především u nejmladších školních dětí) a společné sledování televize. U čtenářských aktivit nebyli rodiče jednotní ve svých názorech. Polovina dotazovaných uvedla, že jejich děti měly na čtení více času, protože jim chyběly mimoškolní aktivity. Ale druhá polovina se domnívá, že školní povinnosti spojené s distanční výukou byly pro děti náročné a na čtení knih jim nezbývalo moc času. Rodiče se však shodli na tom, že děti po distanční výuce spíše zůstávaly u PC a pustily si film nebo seriál, než aby sáhly po knize. Což dle rodičů mohly způsobit zavřené knihovny, protože se dětem zkomplikoval přístup k novým knihám. Značná část respondentů se domnívá, že děti se soustředí na čtení knih hůř než před pandemií, jelikož množství času strávené u digitálních zařízení mělo negativní dopady na jejich soustředěnost a roztěkanost. Čtenářství knih během pandemie se tedy nezvýšilo, ačkoliv by se to dalo očekávat, pouze vzrostla obliba u četby kratších a jednodušších textů na internetu. Děti raději volily méně náročnou digitální zábavu. Dle výsledků vyplývá, že dětem nejvíce chyběl pohyb venku, kamarádi a sportování (Friedlaenderová, 2021, s. 73–74).

1.3 Jak se mění způsob trávení volného času dle věku dětí

Výzkum Národní knihovny ČR *České děti jako čtenáři 2017* (Friedlaenderová, 2018) také sledoval vývoj volnočasových aktivit dětí vzhledem k jejich věku. U dětí mladšího školního věku (6–8 let) se při plánování aktivit podílí ve velké míře rodiče, proto se mezi pět nejčastějších aktivit z těch méně přínosných dostala pouze televize, kterou denně sleduje zhruba 44 % dětí. Naopak se děti pravidelně připravují do školy (78 %) a denně se věnují také četbě.

„Vynucenému“ čtení (slabikář, povinná školní četba) zhruba polovina dětí, dobrovolnému a samostatnému 25 %, poslouchání pohádek 40 %.

S věkem se volnočasové aktivity dětí značně mění a není překvapením, že to jsou média, kterým dávají starší děti přednost před jinými aktivitami, než jak tomu je u mladších dětí. 11–12leté děti zařazují mezi nejčastější denní aktivity stále přípravu do školy, avšak mimo sledování televize se objevuje také vyhledávání na internetu, u chlapců potom hraní elektronických her a u dívek poslech hudby. Mediální aktivity se postupně dostávají do popředí a již ve věku 13–14 let patří u chlapců k hlavním denním aktivitám, především hraní počítačových her a rodiči vnímané přínosné aktivity zde již chybí. U dívek také převažují mediální aktivity, avšak příprava do školy se stále řadí mezi pět nejčastějších denních aktivit. Ve věku 13–15 let se zvyšuje využívání sociálních sítí a zabírá dětem dokonce více času než sledování televize (Friedlaenderová, 2018).

U dětí starších devíti let se četba knih mezi nejčastějšími pěti denními aktivitami již nevyskytuje. Ve srovnání s ostatními mediálními aktivitami není čtení atraktivní. Četba knih potřebuje více koncentrace a úsilí, než sledování televize či hraní elektronických her. Knihy vyžadují aktivitu, ta začíná vyhledáváním zajímavých titulů a končí jejich získáním v knihovně, knihkupectví, půjčením od kamaráda nebo stažením na internetu. Snad nikdo nemůže říct, že má doma ve své knihovně téměř každý titul, na který si vzpomene. Ale filmy, seriály nebo videa jsou k dispozici okamžitě, stačí zapnout televizi a internet, kde nalezneme obrovskou nabídku zábavy snadno a zdarma.

Jestliže ale porovnáme výsledky výzkumu z roku 2017 s výzkumem, provedeným v roce 2013, zjistíme, že to s dětským čtenářstvím není tak zlé a prognózy jsou optimistické. Ačkoliv čtou děti s rostoucím věkem méně, došlo od roku 2013 k růstu podílů silných čtenářů věkové kategorie 9–12 let. A zhruba o 3 % poklesl podíl nečtenářů u dětí ve věku 9–14 (Friedlaenderová, 2018).

1.4 Literární výchova ve volném čase

Literární výchova se nespojuje pouze se školním prostředím, ale přesahuje i mimo něj. Mimoškolní prostředí nabízí širokou škálu možností, jak navázat na rodinnou nebo školní výchovu. Literární výchova ve volném čase nekonkuruje školní edukaci, naopak ji vhodně doplňuje a přispívá ke komplexnímu rozvoji jedince. Můžeme ji vnímat jako jednu z cest celoživotního vzdělávání (Zbudilová, 2020, s. 103).

Specifika volného času odlišují způsob literární výchovy ve volném čase od školního pojetí. Především se jedná o dobrovolnou činnost založenou na vlastních možnostech výběru a není vnímána jako povinnost či závaznost. Klíčové cíle jsou literárně výchovné a žáci zažívají radost ze čtení a jejího sdílení. Texty nemusí nutně podporovat pouze rozvoj čtenářství. Příběhy mohou zapůsobit na osobnost čtenáře, a ne nadarmo se říká, že kvalitní literatura patří k nejlepším němým vychovatelům. Literární výchova ve volném čase plní také funkce poznávací, estetické, formativní a etické. Umožňuje se zamyslet nad sebou a světem kolem nás (Bednářová, 2008, s. 13). Současné literární texty určené dětem a mládeži se věnují řadě aktuálních (i kontroverzních) témat, např. šikana, jinakost, narušené rodinné vztahy, smrt, handicap, závislosti, ochrana životního prostředí nebo rizika virtuální reality atd. Využívání těchto děl přispívá k etické, sociální a osobnostní výchově dětí a mládeže. Příběhy mohou ve čtenáři zanechat zřetelnou stopu při formování vlastní identity či schopnosti se orientovat ve složité životní situaci. Literatura v posledních desetiletích využívá nově humoru, napětí a dalších prostředků, aby dětem přiblížila historická témata, která se stávají pro čtenáře zajímavější (Řeřichová, 2017).

Výchova ve volném čase má své specifické cíle. Mezi obecné cíle patří naučit hospodařit jedince s volným časem, efektivně odpočívat a vybírat si vhodné formy rekreace, ale také rozvíjet své zájmy a být veden k celoživotnímu vzdělávání. Edukace ve volném čase rozvíjí hlavně složku výchovnou, zaměřenou na postoje, hodnoty a kompetence jedince, zatímco vzdělávací složka je spíše sekundární. Výchova ve volném čase není pokračováním vyučování a není mu nijak podřízena, ale i přesto se škola podílí na volnočasových aktivitách. Vzájemná provázanost vyučování a aktivit ve volném čase přináší pozitivní pro obě strany. Obě oblasti mají společný cíl, a to výchova mnohostranné a plně rozvinuté osobnosti jedince (Pávková, 2014, str. 21).

Pedagog volného času má jinou roli než učitel ve škole. Je průvodcem, poradcem či vzorem a mezi pedagogem a účastníky vzniká partnerský vztah. Zájmové skupiny mají méně účastníků a je věkově různorodá, mají společný zájem, který účastníky motivuje k aktivitě a účasti na aktivitách. Pedagog volného času může využívat knižní novinky, oblíbené žánry nebo typy postav atd. Také je tu možnost jisté časoprostorové volnosti a variability setkávání. Stejně jako ve školství musí i pedagog volného času naplnit cíle podle stanoveného plánu, ale nemusí je tak striktně dodržovat. Značnou roli sehrává čtenářský vkus pedagoga a jeho zájem o knihy, jelikož děti vnímají pedagoga jako vzor. Pedagog volného času má větší možnosti, a o to větší zodpovědnost, využívání metod moderních a aktivizačních. Ty vytvářejí prostor pro intenzivnější aktivitu a kreativitu dětí.

Literární výchova ve volném čase vychází z děl umělecké literatury a využívá různé literární druhy a žánry. Je důležité klást důraz na estetickou funkci díla. Skrze dílo formujeme názory, hodnoty a postoje, proto se zaměřujeme jak na receptivní, tak i na aktivní estetickou výchovu, např. tvůrčí psaní. Literární výchova ve volném čase napomáhá rozvoji osobnosti vlivem navození citového prožitku, kladným vzorem i hodnotami. Čtenářský kroužek patří mezi pravidelnou zájmovou činnost (Zbudilová, 2020, str. 113–114).

2 Zařízení pro volný čas dětí a mládeže

V posledních letech vzniklo značné množství různých typů zařízení věnujících se volnočasovým aktivitám a výchově dětí a mládeže. Ačkoliv se jednotlivá zařízení výrazně vymezila a jejich funkce se diferencují, rysy podmíněné jejich volnočasovou funkcí jim zůstaly společné. Současně se sdružují do soustav městských, regionálních, celostátních i mezinárodních. Spojují je shodné cíle, obsah a způsob činnosti. Společným jmenovatelem je zájmovost vycházející od zainteresovanosti účastníků a zaměřují se na rozvoj jejich osobnosti, výchovu i uplatnění ve společenských souvislostech. Zařízení vykonávají zájmové aktivity spontánní, příležitostné i pravidelné (Hofbauer, 2010, s. 103).

Poskytují také služby, které zájemcům napomáhají k uskutečnění vybrané volnočasové aktivity, např. půjčovny potřeb pro sportovní, turistické, technické a ostatní zájmové činnosti. Vytvářejí vhodné prostory pro pobyt v přírodě, místa pro stanování, ubytovací, stravovací a další služby. Volnočasová zařízení se také věnují přípravě pracovníků a koncepčními otázkami k rozvíjení aktivit ve volném čase (Hofbauer, 2010, s. 105).

2.1 Neformální a zájmové vzdělávání

Neformální a zájmové vzdělávání významně zasahují do oblasti naplňování volného času dětí a mládeže. Tvoří nedílnou součást procesu celoživotního učení. Vzdělávací systém se skládá ze tří vzájemně propojených složek. Jednotlivé složky nemají mezi sebou vyvolávat konkurenci, ale mají se od sebe vzájemně inspirovat a doplňovat se, aby dohromady tvořily proces celoživotního učení:

- **Formální vzdělávání**

Vztahuje se ke strukturovanému vzdělávacímu systému. Zahrnuje všechny typy škol a specializované programy odborného a profesního výcviku. Základní vzdělávání je ze zákona povinné. Po řádném ukončení získá absolvent doklad o ukončení.

- **Neformální vzdělávání**

Stojí mimo rámec formálního vzdělávacího kurikula. Vztahuje se k plánovaným programům osobního a sociálního vzdělávání mladých lidí, které pomáhají rozvíjet celou řadu dovedností a kompetencí. Neformální vzdělávání je záměrné a dobrovolné.

- **Informální učení**

V průběhu celého života si jednotlivec osvojuje určité postoje, hodnoty, dovednosti a znalosti, které získává z různých vzdělávacích podnětů ve svém okolí a z každodenních zkušeností (z domova, z knihovny, z médií, v práci atd.) (Pešek et al., 2019, s. 11).

Do neformálního vzdělávání patří všechno, co nespadá do kategorie formálního vzdělávání. Na rozdíl od informálního učení je plánované a cílené. Neformální vzdělávání zahrnuje následující předpoklady:

- Dobrovolnost,
- Stanovený záměr a cíle,
- Vědomé a holistické učení – důležitá je také emocionální stránka a uvědomění si toho, co prožíváme,
- Partnerský vztah mezi účastníky a organizátory,
- Oceňování chyb – chyby jsou vnímány jako příležitost pro další rozvoj,
- Role skupiny – spolupráce a zkušenosti ostatních,
- Odpovědnost za výsledky učení (Pešek et al., 2019, str. 13-14).

Mezi organizátory neformálního vzdělávání řadíme nestátní neziskové organizace (NNO), sdružení dětí a mládeže, školská zařízení pro zájmové vzdělávání (střediska volného času, vzdělávací agentury, kluby, kulturní zařízení a další) (MŠMT, 2024).

2.2 Školská zařízení

Zájmové vzdělávání je právně ukotveno v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). §111 definuje zájmové vzdělávání jako vzdělávání poskytující účastníkům naplnění volného času zájmovou činností se zaměřením na různé oblasti. Uskutečňuje se ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání. Dle vyhlášky č. 74/2005 Sb. spadají mezi tato školská zařízení:

- **Střediska volného času**

Dříve se jim říkalo domy pionýrů a mládeže, dnes nesou názvy Dům dětí a mládeže či Stanice zájmových činností. Dům dětí a mládeže se zaměřuje na více zájmových aktivit, zatímco Stanice zájmových činností pouze na jednu oblast zájmového vzdělávání. Střediska zajišťují pravidelnou zájmovou činnost pod odborným pedagogickým

vedením. Zaměřují se na společenské a přírodní vědy, estetickou výchovu, techniku a sport. Organizují soutěže, prázdninové tábory nebo lyžařské zájezdy. Také se zde pořádá osvětová činnost. Mimo skupinovou práci se zaměřují na individuální úroveň rozvojem nadání dětí. Zařízení mohou využívat všechny věkové skupiny a pokrytí mají po celé České republice.

- **Školní kluby**

Kluby využívají děti středního školního věku a žáci druhého stupně základní školy. Činnost se zaměřuje na jejich zájmy, akceptují věkové zvláštnosti i individuální potřeby. Účast je dobrovolná a na činnosti klubů se podílejí děti.

- **Školní družiny**

Jsou určeny především pro děti mladšího školního věku, které navštěvují první stupeň základního vzdělávání. Pomáhají rodičům v péči o děti během jejich zaměstnání, a to před i po vyučování. Původně plnily zejména sociální funkci. V současné době vzrostl význam aspektů výchovných i vzdělávacích a družiny nabízejí žákům nejrozličnější zájmové aktivity a kroužky.

Zájmové vzdělávání neposkytuje stupeň vzdělání. Věnuje se aktivitám potřebným pro rozvoj osobnosti, rozvíjí dovednosti a znalosti, upevňuje sociální vztahy. Pomáhá kompenzovat jednostrannou zátěž ze školy, má funkci relaxační a regenerační. Školská zařízení pro zájmové vzdělávání zajišťují osvětovou činnost pro žáky, studenty i pedagogické pracovníky. Podporují rovné příležitosti bez ohledu na rasový původ, národnost, náboženství, či pohlaví. Přispívá k ochraně před sociálně patologickými jevy a rizikovým chováním tím, že umožňují smysluplně využít volný čas. Také pomáhají objevit a rozvíjet nadání a talent dětí a mládeže. Ve školských zařízeních pracují kvalifikovaní pedagogičtí pracovníci (učitelé, vychovatelé, pedagogové volného času), čímž je zajištěna kvalita a odbornost vzdělávání v oblasti volného času (MŠMT, 2024).

Každý rok vypisuje MŠMT vědomostní a znalostní soutěže, např. matematické, přírodovědní, jazykové, zeměpisné nebo sportovní soutěže a olympiády. Některé soutěže (např. Matematická olympiáda) fungují i přes 50 let a žáky motivují k získání nových znalostí a dovedností (Holíková, 2023).

Volnočasovým aktivitám se věnují také základní umělecké školy (ZUŠ). Děti, mládež, ale i dospělí zde uplatní své nadání v hudebních, tanečních, literárně-dramatických a

výtvarných oborech. Přestože ZUŠ spadají do sítě škol, žáci jsou pravidelně klasifikováni a obdrží každé pololetí vysvědčení, je jejich účast dobrovolná (Stašová et al., 2015, s. 124).

2.3 Mimoškolní poskytovatelé volnočasových aktivit

Neziskové organizace představují významné doplnění školských zařízení pro zájmové vzdělávání ve volném čase. Dětem a mládeži poskytují dlouhodobé zázemí silných osobních vazeb, mnohé z nich je provázejí celým životem. Život v dobrém oddílu představuje roky strávené se skvělou partou kamarádů. Zároveň také získají celoživotní nasměrování vycházející z pevného hodnotového základu, dovednosti a znalosti cenné pro orientaci v současném světě. Nestátní neziskové organizace (NNO), kam řadíme občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti a církve, mají v naší zemi tradici již od 19. století. Jejich činnost významnou měrou podporuje stát (Hájek, 2008, s. 150). Mnoho organizací působí po celé republice, např. Skaut, Pionýr, Duha atd., ale velká část sdružení má pouze místní působnost. Rozdílnou situaci můžeme pozorovat mezi velkým městem a venkovem. Velká města nabízí celou škálu poskytovatelů volnočasových aktivit pro děti a mládež. Na venkově a malých městech fungují spíše místní spolky na regionální úrovni, jako jsou sbory dobrovolných hasičů nebo folklorní soubory (Hofbauer, 2010, s. 112).

Macků (2023) rozlišuje tyto skupiny neziskových organizací:

- **Charitativní organizace:** Pomáhají lidem v nouzi. Mezi jejich činnosti spadá např. shromažďování finančních prostředků v boji proti nemocem, podpora vzdělávání a pomoc při přírodních katastrofách.
- **Vzdělávací organizace:** Zaměřují se na vzdělávání v různých oblastech, např. jazyky, umění, věda atd.
- **Kulturní organizace:** propagují a podporují kulturní aktivity (umělecké výstavy, divadelní představení, koncerty a festivaly).
- **Sportovní organizace:** Podpora sportu a fyzických aktivit. Organizují soutěže, turnaje a další sportovní akce.
- **Environmentální organizace:** Zabývají se ochranou životních prostředí. Pořádají kampaně proti klimatickým změnám, podporují obnovu přírodních zdrojů nebo propagují ekologické zemědělství.

V České republice nalezneme velké množství organizací, které se věnují děti a mládeži v jejich volném čase. Česká rada dětí a mládeže (ČRDM, 2023) sdružuje 106 členských organizací, představujících kolem 250 000 individuálních členů (stav k 12. 7. 2023). Mezi největší organizace u nás v současné době spadají:

Tab. č.1. Organizace volného času dětí a mládeže.

Název	Počet členů do 26 let
Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska	63962
Junák – český skaut	58336
Pionýr	11483
Asociace turistických oddílů mládeže ČR	7811
Česká tábornická unie	4735
Asociace křesťanských spolků mládeže	4201
Duha	2848
YMCA	2696
Selesiánské hnutí mládeže	2331
Český svaz ochránců přírody	1867

3 Čtenářství

Termín čtenářství znamená cílené zdokonalování četby a často se používá v souvislosti s dětskými čtenáři. Vztah ke čtení se formuje již v raném dětství a důležitou roli hraje motivace. Důvody čtení se často odlišují, ale obecně lidé knihy čtou ze dvou hlavních důvodů, protože chtějí, anebo protože musí. První případ se vztahuje k pozitivní motivaci, čtenář získává odměnu v podobě nějakého zážitku, zábavy či obohacení na rovině znalostí. Druhý případ se vztahuje k povinnosti, např. aby člověk úspěšně splnil požadavky ve škole nebo vyhověl požadavkům odbornosti na konkrétním pracovišti (Altmanová, Faltýn, Němčíková a kol., 2010, s. 113).

Problematika čtenářství a čtenářské gramotnosti odráží kulturní a vzdělanostní úroveň celého národa. Nejedná se tedy o záležitost knihovníků, učitelů, školy a jejího způsobu vzdělávání, ale také rodičů a politiků. Se čtenářskými zvyklostmi a aktivitami ve veřejném sektoru souvisí nakladatelská sféra, dostupnost knihoven a jak se média věnují nově vydávaným knižním titulům. Do soukromého prostoru spadá, např. zvyklost nakupovat knihy jako dárek, vybavenost domácích knihoven, jestli se v rodinách hodně čte atd. (Zachová, 2013, s. 4).

Čtenářské aktivity u nás mají bohatou tradici a sledováním proměn můžeme zjistit cenné informace o celé společnosti. Zásahy státu do ediční politiky trvaly ve 20. století padesát let a skončily až v 90. letech, kdy začala vznikat nová nakladatelství a na trhu se začalo objevovat velké množství nových titulů. Tyto společenské změny ovlivnily chování nakladatelů, knihkupců i čtenářů a změnily se čtenářské preference i zvyklosti, např. ve čtvrtky zmizely fronty před obchody s knihami, jelikož každý čtvrtek vycházely knižní novinky v omezeném množství. Dále čtenářství ovlivňují nové informační technologie (Zachová, 2013, s. 5).

3.1 Význam čtenářství pro život

Literatura představuje přirozený způsob hledání smyslu světa. Umožňuje sdílet jeho chápání, kultivuje lidského ducha v rovině intelektuální i mravní. Literatura propojuje objektivní vnější svět se subjektivním vnitřním světem. Věda objasňuje neznámé, literatura hledá možné interpretace. Literární dílo je nejednoznačné a hledá další možná vysvětlení, zatímco exaktní vědy nabízí alternativní interpretace spíše výjimečně. V úvodu bakalářské práce jsem uvedla citát Alberta Einsteina, že představivost je důležitější než znalosti. Tento výrok můžeme považovat za východisko uvažování o významu literatury ve vztahu k rozvoji

myšlení. Literární výchova a aktivní interakce s textem motivuje žáky kriticky a tvořivě myslet, poskytuje imaginativní podněty a rozvíjí tvůrčí kapacitu (Zbudilová, 2020, s. 15). Také podporuje přemýšlení o vlastních myšlenkových pochodech a formuje hodnoty osobní. Žák skrze umění hledá odpovědi na existenciální a etické otázky, díky nimž poznává sám sebe a nachází své místo v životě. Učí se vnitřním hodnotám a rozumět citům svým i druhých. Literární výchova aktivuje vztah mezi emocemi a myšlením. Vliv emocí na myšlení může hrát rozhodující roli, především o rozhodování se mezi hodnotami. Úkolem školství není pouze to, jakou sumu poznatků a dovedností si žáci odnesou, ale jakými lidmi se stanou (Zbudilová, 2020, s. 17).

3.2 Čtenářská gramotnost

Čtenářství se často chybně ztotožňuje se čtenářskou gramotností a je třeba tyto dvě oblasti od sebe odlišit. Čtenářská gramotnost není od čtenářství zcela odtržena, avšak sleduje jiné cíle. Často se spojuje s předmětem český jazyk a literatura, ačkoliv se týká všech vyučovacích předmětů (Zachová, 2013, s. 7). Čtenářskou gramotnost nemůžeme chápat jako prostou schopnost číst v technickém slova smyslu, tedy jako dovednost sloužící k základnímu dešifrování a porozumění textu. Zahrnuje schopnost porozumět textům nejrůznějších situací, přemýšlet o smyslu textu a dokázat je vyložit. U žáků by se měla rozvíjet tak, aby dokázali využívat čtení jako nástroj k dosažení svých cílů (Procházková, 2006).

Zachová (2013, s. 5) definuje čtenářskou gramotnost jako: *„Základní orientaci v přečteném textu, představuje jeden z primárních požadavků kladených v současné době na vzdělávání. Schopnost porozumět textu umožňuje jedinci značnou míru nezávislosti myšlení, menší ochotu nechat se manipulovat a zvyšuje obecně jeho sociální adaptabilitu.“* Blažek (2019, s. 12) vymezuje čtenářskou gramotnost podobně: *„Čtenářská gramotnost je schopnost porozumět textu, přemýšlet o něm, posuzovat ho, zabývat se jím a používat ho k dosažení vlastních cílů, k rozvoji vlastních vědomostí a potenciálu a k aktivní účasti ve společnosti.“*

Za největší a nejvýznamnější mezinárodní šetření čtenářské gramotnosti se považuje výzkum nesoucí název PISA. Tento program pro mezinárodní hodnocení patnáctiletých žáků se věnuje také matematické a přírodovědné gramotnosti. Cílem šetření je identifikovat znalosti a dovednosti nezbytné pro uplatnění žáků ve společnosti 21. století. Dále podává spolehlivé a validní informace o výkonu a vlastnostech vzdělávacího systému a o změnách těchto ukazatelů

v čase (Boudová, Tomášek, Halbová, 2023, s. 7). Čtenářská gramotnost byla hlavní testovou doménou v letech 2000, 2009 a 2018. Poslední hodnocení proběhlo v roce 2022 a vycházelo z koncepčního rámce z roku 2018. Šetření PISA sleduje tři hlavní okruhy dovedností: vyhledávání informací, porozumění, posuzování a uvažování. V roce 2022 se Česká republika zapojila do tohoto šetření spolu s dalšími 80 zeměmi světa. Čeští žáci dosáhli ve čtenářské gramotnosti nadprůměrného výsledku (489 bodů) v porovnání s průměrem členských zemí OECD (476 bodů). Lepšího výsledku dosáhli žáci z dvanácti zemí (OECD, 2023).

3.3 Vznik dětského čtenářství

Zásadní význam pro vytvoření pozitivního vztahu ke knihám a ke čtení má rodina. Pokud rodiče svým dětem od raného věku pravidelně čtou a o přečteném si s nimi následně povídají, položí základ celoživotního pozitivního vztahu dítěte ke čtení. Předčítání dětem předškolního věku má vliv na rozvoj jejich kognitivních schopností. Hlasité čtení má významný dopad na způsob, jak děti příběh zpracovávají a jak zapojují představivost. Již v předškolním věku můžeme začít budovat čtenářskou gramotnost, která neznamena pouze správně rozluštit text a doslovně mu porozumět. Její součástí je také sdílení dojmů z knih s ostatními, přemýšlet nad přečteným textem, nechat se unést pocity (Krüger, Šafránková, 2021, s. 17).

V předškolním věku mimo rodinných příslušníků děti nejvíce ovlivňují učitelé v mateřských školách, lektori programů v rodinných centrech a knihovnici. Nabízejí dětem zajímavé programy, lekce a dílny, které podníti jejich zájem o knížky. Vyučující by měli jít dětem příkladem a představit se jim jako vášniví čtenáři. Měli by mluvit o své lásce ke čtení. Ukazovat dětem, jak se ke knížce mají správně chovat, že je nesmí trhat nebo do nich kreslit. Také mohou vytvářet různé čtenářské rituály, např. se pohodlně usadit, zklidnit se. Nosit do třídy nové čtenářské objevy a vyptávat se dětí na jejich čtenářské preference. Děti, které ještě neumí sami číst, zaujmou interaktivní knihy a ty s bohatými ilustracemi. Obrázky mají u dětí předškolního věku pro pochopení příběhu nezpochybnitný význam. (Krüger, Šafránková, 2021, s.18).

Již v tomto věku tedy budujeme vztah dětí ke knihám a pokládáme důležité základy jejich čtenářství. Jestliže se děti ztotožní s tím, že jsou čtenáři a kniha k nim patří, budou se mít v budoucnu k čemu vracet. Velmi brzy je pohlí svět technologií, ale časem se dítě či mladý člověk začnou poohlížet po něčem jiném, co je uklidní a umožní jim prožívat v pomalejším tempu. Může je pohlí svět ukrytý v knize, který je třeba postupně a trpělivě propátrat, za odměnu jim odhalí svoji bohatost a nepředvídatelnost. Čtení je cesta k poznání sama sebe a

světa kolem nás. Vzor rodiče i učitele, jejich vášeň ke čtení zůstanou v dětech zakořeněny a můžou na ně působit i po letech, kdy už školka a první stupeň budou pouhými vzpomínkami (Krüger, Šafránková, 2021, s. 19).

V dnešní době si nevystačíme s knihami, které jsme četli jako děti, protože se netýkají aktuálních témat a nebývají zpracovány dostatečně podnětně. Děti žijí v rychlém světě, kde se neustále něco děje. Už předškoláci mají přístup k různým technologiím a internetu, takže jsou zásobováni stále novými hrami, filmy, obrázky atd. Je nutné se napojit na jejich témata a přizpůsobit se tomu, co je pro ně momentálně zajímavé. To však neznamená, že se podřídíme současnému rychlému tempu a budeme přeskakovat z jedné činnosti ke druhé. Čtení knih vyžaduje soustředění a klid, naše vnímání omezuje jen na text, který není dále nutné doplňovat z jiných zdrojů (Krüger, Šafránková, 2021, s.21).

Techniku čtení získáváme nejčastěji až se vstupem do školy. Umožní žákům číst si samostatně a nezávisle. Začít však budovat lásku ke knihám až s nástupem do školy, může být příliš pozdě. Moderní technologie jsou snadno dostupné a dynamické. Čtení je spíše statické a vyžaduje od dětí více úsilí, vnitřního odhodlání a trpělivosti. Naučit se techniku čtení není pro děti vůbec snadný úkol, některé jej zvládnou s lehkostí, jiné s velkou námahou. Čtení není totiž dědičné jako schopnost mluvit, mozek se musí naučit číst (Krüger, Šafránková, 2021, s. 23). Dřinu s osvojováním si čtení je třeba vyvážet radostnými chvílemi. Když se dítě učí číst a zásobuje se libými zážitky z četby (napínavý děj, veselý příběh), má větší vůli vytrvat. Pokud si však dítě text, který namáhavě přečetlo, není schopno nějak zvnitřnit, čte si nesmyslné slabiky bez chuti a radosti. Od čtení se odvrací a jeho vztah ke čtení to může trvale ovlivnit (Krüger, Šafránková, 2021, s. 24).

Nabídka kvalitních knih pro děti je velmi bohatá. Důležité však je, aby se o knihách pouze nemluvalo, ale aby si je děti „osahaly“. Pokud si děti mohou vzít knihu kdykoliv a bez dovolení, vzrůstá jejich ochota se jimi zabývat. Proto je ideální, když má dítě v pokoji svoji vlastní knihovničku. V některých školách mají třídy své knihovny s vhodnou četbou dle věku dětí, což má velký význam pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí (Krüger, Šafránková, 2021, s. 25). Díky čtenářským dovednostem dobře rozumíme tomu, co čteme. Souvislost mezi čtením a učením je zřejmá. Když čteme s porozuměním, tak zároveň přemýšlíme, rozvíjíme svoje kognitivní dovednosti a učíme se. Žáci, kteří pravidelně čtou, jsou ve škole úspěšní a mají lepší výsledky. Vztah mezi čtením a myšlením platí u všech typů knih a nezáleží na tom, jak se dospělým zdají kvalitní či nekvalitní. Záleží na míře porozumění, kterou ovlivňuje mnoho faktorů, např. obtížnost textu nebo vztah čtenáře k tématu (Krüger, Šafránková, 2021, s. 63).

Společné čtení s dětmi by mělo začít co nejdříve, nejpozději však v batolecím věku. Hlasité předčítání knih však nemusí skončit tím, že se dítě naučí samo číst. Může přetrvávat až do puberty nebo se stát trvalým rodinným rituálem. Nejedná se však již o případ, kdy rodina sedí u stolu a naslouchá předčítači, ale mluví spolu o rozečtené knize a nejzajímavější část dítě přečte tomu, kdo poslouchá. Tím, že si rodiče čtou s dětmi od útlého věku, vytvářejí dobré základy pro pozdější sdílení. Až děti dorostou do puberty a bude náročnější s nimi komunikovat, mohou rodiče vést komunikaci pomocí témat obsažených v knihách (Krüger, Šafránková, 2021, s. 83). V knihách nalezneme zásadní témata, o kterých potřebují mladí lidé mluvit, jako je láska, vztah k přírodě, smysl života či smrt. Vztah ke knihám pak trvá celý život a člověk, který je zvyklý na společné čtení s rodiči, bude jednou svým dětem a vnoučatům také předčítat (Krüger, Šafránková, 2021, s. 84).

3.4 Digitální doba a čtenářství

Digitální technologie jsou součástí našeho každodenního života. Jejich význam a důležitost natolik vzrostl, že je výuka informatiky a digitálních technologií neodmyslitelnou součástí základního vzdělávání. S digitálními technologiemi se setkáváme v mnoha oblastech a jejich znalost je nezbytná pro fungování v běžném životě, pro další studium i pro následné uplatnění na trhu práce (MPSV, s. 28). Dle Friedlaenderové (in Mašková, 2022) mohou digitální technologie pomáhat v rozvoji čtenářské gramotnosti, např. interaktivní e-knihy. Audio knihy mohou pomoci dětem se speciálně vzdělávacími potřebami tím, že nahradí určitou část čtení poslechem. Čtenářské dovednosti se sice nerozvíjí v takové míře, ale třeba slovní zásoba ano.

PortálDigi (sekce Digitální technologie) vymezuje digitální technologie jako *„elektronické nástroje, systémy, zařízení a zdroje, které umožňují uchovávat, zpracovávat a přenášet obrovské množství informací (dat, textů a obrázků) na úložných zařízeních – počítače, tablety, notebooky, mobilní telefony, digitální fotoaparáty a kamery, e-knihy, e-časopisy, herní konzole, navigace, přehrávače (CD, DVD, MP3, MP4) a zařízení pro komunikaci – WiFi, Bluetooth, internet a další.“* Informační technologie tedy vytvářejí, ukládají a zpracovávají data, přenášejí informace mezi počítačem, mobilním zařízením či počítačovými sítěmi. Mezi digitální technologie patří také sociální sítě, online hry nebo multimédia. Informační a komunikační technologie dosáhly v současné době takové úrovně, že na nich stojí veškeré státní instituce, obchodní průmysl i média (Suchá et al., 2024, s. 14).

Užívání internetu nabízí celou řadu výhod. Poskytuje zábavu, odpočinek, okamžitý přístup k informacím, různým platformám i aplikacím, zprostředkovává možnost navázat nové vztahy atd. Jeho oblíbenost a možnosti využití neustále rostou. Ačkoliv najdeme mnoho pozitiv, která využíváme na denní bázi, tak zároveň rozvoj internetu přináší mnohá rizika, týkající se jeho nezdravého užívání a závislostního potenciálu (Suchá et al., 2024, s. 5). Dospívající mají větší zranitelnost vůči návykovému chování než dospělí, protože se nacházejí uprostřed vývoje osobnosti a rychlého psychického zrání. Zdravý vývoj a zdravý vztah k technologiím je v této životní fázi zásadní. Digitální technologie reagují na naplňování potřeb dospívajících jedinců. Koncepce jejich obsahu se snaží své uživatele udržet co nejdéle konzumovat jejich obsah, motivuje je, aby se brzy vrátili zpět. Kombinace těchto aspektů a vývojových specifik dětí a dospívajících, je činí zranitelnými vůči online rizikovému chování (Suchá et al., 2024, s. 17). Mladá generace se dnes vyznačuje vysokou počítačovou gramotností a životem ve virtuální realitě, zatímco zájem o četbu klesá. Umělecká literatura má vedle elektronických médií těžké postavení. Zbudilová (2020, str. 13) vystihuje situaci takto: „*Slovo ztrácí svou vážnost, hloubku a sílu. Ve jménu svobody slova očividně poklesla úcta k němu. Jak ukazuje současný stav společnosti, žáky je potřeba naučit číst a vykládat svět myslí a srdcem.*“

3.4.1 Čtení digitální a čtení tradiční

V dnešní době čteme stále více textu v digitální podobě. Má to svoje výhody. Neplýtvá se papírem, barvou v tiskárně a knihy v elektronické podobě jsou často levnější a přenositelnější. Digitální text je možné si rovnou zvýraznit nebo do něj můžeme přímo psát poznámky. Čtení digitálních textů je odlišné od čtení textů tištěných. Lépe vstřebáváme informace na tištěném papíře než na obrazovkách, především pokud jde o odborné texty (Kovaříková, 2020).

Digitální texty čteme rychleji, spíše je prohlížíme, což je způsobené velkým množstvím informací, které máme k dispozici. V digitálním prostředí stále klikáme na hyperlinky a musíme přizpůsobovat svůj pohled neustále se měnícímu vzhledu obrazovky, jako je barva nebo velikost textu. Kolem vyskakuje mnoho jiných lákadel a kolikrát se musíme přemlouvat k další práci. Čtení na počítači je také spojováno s větší únavou a bolestí očí. Kovaříková (2020) uvádí, že problém může být v seberegulaci, protože když žákům omezíme čas strávený u čtení digitálních textů, porozumění je stejné jako u textů tištěných. Nemusí být tedy nutné odsuzovat digitální čtení, ale je třeba si uvědomit, že čtení textů je v elektronické podobě náročnější a porozumění novým médiím vyžaduje dlouhodobější trénink. Za jednu

z nejlepších aktivních cest se považuje psaní poznámek, čímž se zpomaluje proces čtení a udržuje pozornost. Učitelé ve třídách mohou při práci s digitálním textem využívat tzv. anotace, které umožňují přímo psát i kreslit do dokumentů a obrázků na elektronickém zařízení. Existuje k tomuto účelu řada webových aplikací, např. NowComment nebo Scribble. Digitální prostředí neobsahuje pouze texty, otázkou budoucnosti budou aplikace anotující video nebo moderní podcasty (Kovaříková, 2020).

Trávníček (in Mašková, 2022) je přesvědčený, že psaný text má pořad čím oslovit, pokud je tam nějaká emoční nebo jakákoliv jiná nálož. Musí tedy čtenáře něčím upoutat. V posledních letech u dětí i dospělých funguje např. fantasy. Přestože se zdá, že multimédia stojí čtenářství v cestě, opak může být pravdou. Film nebo seriál natočený podle knižní předlohy často zvýší i počet čtenosti daného titulu. Velkou výhodou je mít doma knihovnu, která motivuje ke čtení. Jestliže máme knihy na očích, je velká pravděpodobnost, že po nich někdy sáheme. Podle Trávníčka (in Mašková, 2022) jsou čtenáři, kteří začali se čtením v mladém věku, odolnější proti dezinformacím. Také jsou sociálnější a dokážou lépe navázat nové kontakty. Čtení socializuje mnoha směry a učí trpělivosti. Samotnému čtení se člověk musí naučit. Je to dovednost, která může být buď zábavnou nebo útrpnou aktivitou. Každé dítě je jedinečné a učí se tuto dovednost jinak a jiným tempem. Aby se ze čtení stala zábava, musí si každé dítě najít žánr, který ho baví. Není důležité, co čte, ale kolik toho načte (Mašková, 2022).

3.5 Rozvíjení čtenářství

V současné době se mění pohled na didaktiku školních předmětů a tato změna se pozitivně dotýká také literatury. Dříve učitel přednášel žákům učivo, žáci pouze pasivně seděli v lavicích a opisovali zápisky o autorech z tabule. V dnešní době se uplatňují metody tzv. kritického myšlení. Přístup klade všeobecně důraz na aktivní učení žáků, na jejich kooperaci a podporuje samostatné myšlení a tvořivost. Později se pozornost zaměřila na čtení dětí a na jejich rozvoj čtenářských strategií vhodných pro efektivní učení. Především na druhém stupni základních škol, kdy někteří žáci postrádají motivaci. Proto musí vyučující hledat ve výuce nové způsoby, jak žáky zaujmout. Učitelé se snaží žáky více aktivně zapojit a ukázat, že čtení nemusí být ani náročné, ani nudné (Šobáňová, 2022).

Dle Valy (2022) by „*ve středu zájmu měl být zajímavý umělecký text (nebo kniha), která je adekvátní věku a čtenářské vyspělosti žáků. Text, nad kterým společně přemýšlejí, sdílejí své postřehy, myšlenky a prožitky z četby.*“ Učitelé by měli žákům ukázat, co pozitivního jim může

četba přinést. Děti se dostanou do imaginárního světa a prožívají mnohdy silné emoci či životní poučení. Mohou se také něco dozvědět o sobě, protože v knihách najdou témata a oblasti, která se jich osobně dotýkají. Literární texty by se měly volit dle osobnostní, intelektové a čtenářské zralosti dětí, aby byl text pro čtenáře srozumitelný a přitažlivý. Na příklad v hodinách matematiky se postupuje od nejsnadnějších úloh až po ty nejsložitější. Ale v hodinách literatury se obvykle postupuje chronologicky. Žáci se nejdříve seznámí s nejnáročnějšími „nudnějšími“ texty ze starověku či novověku, které je odradí číst. Zatímco k novější literatuře a pro děti zábavnější se mnohdy vůbec nedostanou (Šobáňová, 2022).

Vala (2022) dále uvádí, že by se mělo na základní škole podporovat především samotné čtenářství dětí, které zvyšuje čtenářskou gramotnost, porozumění textu, autorský záměr i použité prostředky. Také aby se žáci dokázali orientovat v literárních druzích i žánrech, aby měli alespoň základní představu, jak se literatura měnila v průběhu času. Děti si pak jednoduše mohou spojit antiku s bájemi nebo renesancí se Shakespearem, ale výuka by se měla zaměřit na současnou literaturu pro děti a mládež. Ve velkém množství titulů najdeme mnoho krásných knih přinášejících zajímavá a neotřelá témata (Šobáňová, 2022).

3.5.1 Projekty na podporu čtenářství

Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (skip, 2024) na svých stránkách každý rok aktualizuje seznam celostátních i regionálních projektů, které organizují převážně knihovny. Mezi nejznámější patří:

- **Březen – měsíc čtenářů**

Ve středu stojí čtenář a čtení ve všech podobách. Jedná se o nejstarší a tradiční kampaň na podporu čtenářství. Od roku 2009 probíhá každoročně. V rámci akce se prezentují především nově zaváděné služby, např. půjčování čteček knih, tabletů, elektronických knih, tematických kufříků, audioknih a upravují se webové stránky pro mobilní zařízení. Knihovny také půjčují deštníky, dioptrické brýle, hračky či deskové hry. Žákům nabízí balení a opravy učebnic atd. Také se zjišťuje situace s nečtenářstvím v ČR a hledají se důvody, proč někteří lidé nechodí do knihoven.

- **Noc s Andersenem**

Děti u příležitosti výročí narození Hanse Christiana Andersena stráví pohádkovou noc v knihovně. Děti zjišťují, že čtení může být zábava a dobrodružství. Akce se nemusí

uskutečnit pouze v knihovně, ale i ve školách, nemocnicích, dětských domovech a dalších organizacích, označených termínem „spací místo“. Pro děti je připraven pestrý program, např. společné čtení, divadelní představení, cesty odvahy, tvůrčí dílny, čtení pohádek na dobrou noc atd. Noc je určena především dětem školou povinným, nejlépe do 12 let.

- **Den pro dětskou knihu**

Akce je zaměřená na propagaci dětské knihy, četby a knihovny formou předvánočního prodeje knih v knihovně. Součástí jsou také různé doprovodné akce, jako výtvarné soutěže, dětská vystoupení, výstavy knih, besedy s autory či nakladateli. Aktivity by měly netradičním způsobem přilákat děti do knihovny a ke knize.

- **S knížkou do života (Bookstart)**

Projekt se zaměřuje na podporu čtenářské gramotnosti dětí a získání pozitivního vztahu ke knize u nejmenších dětí. U příležitosti narození dítěte jsou rodičům předány motivační sady, čímž se naváže kontakt s rodiči dětí. Předání sady znamená pozvání na speciálně připravené akce pro rodiče s dětmi. Rodiče si tak uvědomí význam společného čtení rodičů s dětmi.

- **Už jsem čtenář – Knižka pro prvňáčka**

Akce je určená pro žáky prvních tříd základních školy. Cílem je přivést žáky do kontaktu s dětskou knihou, vzbudit v nich zájem o četbu a vytvořit základ pro pravidelný návyk k četbě.

- **Lovci perel**

Celoroční čtenářská hra motivuje děti ke čtení a učí je zábavnou formou pracovat s informacemi. Úkolem je přečíst knihu a odpovědět na otázky související s jejím obsahem. Tím se podporuje čtení s porozuměním a umožňuje dětem objevovat nové knihy. Za každou knihu a správně zodpovězené otázky získává čtenář perlu, ze kterých postupně tvoří náhrdelník (skip, 2024).

3.5.2 Rozvíjení čtenářství pomocí aplikací

Čtenářskou gramotnost je možné trénovat také na internetu zábavnou formou pomocí různých aplikací. Podle věkových skupin obsahují různá cvičení, která se zaměřují na jednotlivé čtenářské dovednosti.

- **Aplikace Včelka**

Včelka je vytvářena odborníky z oblasti vzdělávání a poruch učení takovým způsobem, aby sloužila jako interaktivní pomůcka doma i ve škole. Zaměřuje se na procvičování porozumění textu, zlepšuje všeobecnou čtenářskou gramotnost, ale pomáhá také při poruchách čtení (např. u dyslexie). Základní stavebním kamenem aplikace je respektování způsobu zpracování informací, ze kterého vychází teorie kognitivní zátěže. Zpracování části informací je evolučně zajištěno a nemusíme se je učit (vrozený smysl pro počet). Znalosti vyššího řádu se ale naučit musíme (desítková soustava, numerické operace aj.). Mozek využívá systém pracovní paměti a dlouhodobé paměti. U efektivního učení je podstatné nepřehlcovat dítě novými informacemi a vhodně propojovat informace v dlouhodobé paměti do smyslových struktur. Aplikace je vytvořena tak, aby každému studentovi zajistila optimální kognitivní zátěž dle jeho individuálních možností. Včelka je založena na pedagogických principech podložených ověřenými vědeckými studiemi. Mohou ji využívat učitelé i rodiče (Včelka, 2024).

- **BOOKO**

Tato aplikace je interaktivní knihovnička propojující moderní technologie a čtení. Maskotem appky je růžový zajíc stejného jména. Booko pomáhá dětem osvojit si čtenářské dovednosti a rodičům vést děti ke knihám. Nesnaží se být náhradou papírových knížek, ale chce je doplnit. Děti zde najdou klasické i moderní pohádky doplněné o nástroje, které pomáhají s osvojováním čtenářských dovedností, např. animace, zvýraznění textu, audio stopa nebo hry. Aplikace je vhodná na cesty a všude tam, kde si není možné vzít více knih najednou (Booko, 2024).

- **Tablexia**

Moderní vzdělávací aplikace Tablexia si klade za cíl rozvíjet kognitivní schopnosti žáků na druhém stupni základních škol. Je vhodná zejména pro děti s dyslexií. Využívat ji mohou jak školy k doplnění standardní výuky, tak pedagogicko-psychologické poradny a jiná poradenská zařízení určená pro žáky s výukovými obtížemi. V současné době ji tvoří 10 her a každá z nich se primárně zaměřuje na trénink jedné kognitivní schopnosti. Hráči si procvičí v jednotlivých hrách pracovní paměť, sluchové vnímání, prostorovou orientaci, zrakovou paměť, pozornost,

zrakovou a sluchovou serialitu, zrakové rozlišování, sluchovou paměť a verbální schopnosti. Hry propojuje atraktivní detektivní tematika v prostředí atmosféry 30. let minulého století. Hráč vystupuje jako detektiv a pod dohledem svého staršího kolegy trénuje schopnosti potřebné pro toto náročné povolání (Tablexia, 2024).

4 Praktická část

Cílem praktické části bylo zjistit, jak si vede čtení klasických papírových knih u dětí ve volném čase a jestli digitální technologie ovlivňují čtenářství. Také jakým jiným aktivitám dávají děti přednost před čtením a jak se změnil jejich přístup ke čtení během pandemie covid-19. Pro průzkum jsem zvolila kvantitativní metodu pomocí dotazníkového šetření na vybrané základní škole. V úvodu praktické části jsem přiblížila základní informace o výzkumném šetření, dále o vzorku respondentů a metodologii práce. Také jsou uvedeny cíle a průzkumné otázky, které jsem si stanovila na začátku práce. Následuje vyhodnocení výsledků.

4.1 Cíle a průzkumné otázky

Jedním z hlavních cílů průzkumu bylo zjistit, jak si vede čtení knih u dětí v porovnání s digitálními technologiemi. V roce 2017 a 2021 iniciovala Národní knihovna ČR (NK) celostátní průzkum dětí se zaměřením na čtenářství a na jejich obvyklé způsoby trávení volného času. Průzkum NK zjistil, že způsob trávení volného času se výrazně mění s věkem dětí. S přibývajícím věkem roste počet dětí, které denně tráví čas s médii. Chytrý telefon je dle průzkumu zařízením, kde tráví děti nejvíce času a 54 % dotazovaných na něm čte knihy v elektronické podobě. Výzkum jsem prováděla v době pandemie covid-19, a proto jsem se zaměřila také na to, jestli se změnil přístup dětí ke čtení v době online výuky. Nejprve jsem sestavila průzkumné otázky, abych si ujasnila, co přesně chci z dotazníku zjistit.

Hledala jsem odpovědi na pět **průzkumných otázek**:

P₁: Čtou dnešní děti rády knihy ve volném čase?

P₂: Dávají děti přednost elektronickým zařízením před četbou knih ve svém volném čase?

P₃: Proč některé děti nebaví čtení knih. Jsou hlavním důvodem toho, že děti čtou málo knihy, elektronická zařízení?

P₄: Ovlivňuje děti vztah jejich blízkých ke knihám?

P₅: Jak se změnil přístup dětí ke čtení knih během pandemie covid-19?

4.2 Metoda průzkumného šetření a průzkumný vzorek

Pro svůj průzkum jsem zvolila metodu dotazníkového šetření, protože jsem potřebovala získat co nejvíce informací od velkého počtu respondentů. Gavora (2000, str. 99) definuje dotazník jako způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Otázky jsem si vytvořila sama podle cílů a průzkumných otázek, které jsem si na začátku práce stanovila. Dotazník se skládá z 25 položek, z nichž 18 otázek je uzavřených a 7 otevřených, aby mohli žáci vyjádřit svůj názor. Využila jsem také Likertovy škály. Otevřené otázky nebyly povinné, aby žáky neodradilo odeslání dotazníku. Na základě předvýzkumu a následném rozhovoru s několika dětmi jsem dotazník upravila do podoby, aby byl žákům srozumitelný a jasný. Obávala jsem se, aby nebyl příliš dlouhý, ale dětem počet otázek vyhovoval a otevřené otázky bylo možné přeskočit.

4.2.1 Průzkumný vzorek

Pro vyplnění dotazníku jsem vybrala základní školu v Olomouckém kraji a žáky 5.–9. třídy. Výzkum probíhal na jaře 2021 elektronickou formou kvůli mimořádným opatřením.

Základní škola se nachází v malebném městysu nedaleko Olomouce a má devět postupných ročníků. Svoji činnost provozuje ve dvou budovách. Škola je spádová pro dalších 6 obcí a jelikož velké množství žáků dojíždí z okolních vesnic, musí být této skutečnosti přizpůsobeno vyučování a rozvrh hodin. Z toho důvodu začíná školní výuka na I. stupni již v 7,25 hod. a na II. stupni v 7,20 hod. Kapacita školy je pro 360 žáků. Počet žáků v září 2020 byl celkem 277, a to na I. stupni 150 žáků a na II. stupni 127 žáků. Konkrétně 5. třídu navštěvovalo 26 žáků, a to chlapců 12 a dívek 14. Na II. stupeň docházelo 80 chlapců a 47 dívek.

Škola klade velký důraz na další vzdělávání pedagogických pracovníků. Přestože má všeobecné zaměření, tak se orientuje především na ekologickou výchovu, práci s výpočetní a komunikační technikou, sportovní výchovu a nabídku volitelných předmětů. Snaží se předávat žákům méně encyklopedických poznatků a více se zaměřuje na dovednosti a znalosti uplatnitelné v životě a praxi. Do výuky zavádí efektivní metody výuky, např. skupinové a projektové vyučování, a tím vede žáky k vzájemné pomoci, týmové práci, sounáležitosti a respektu.

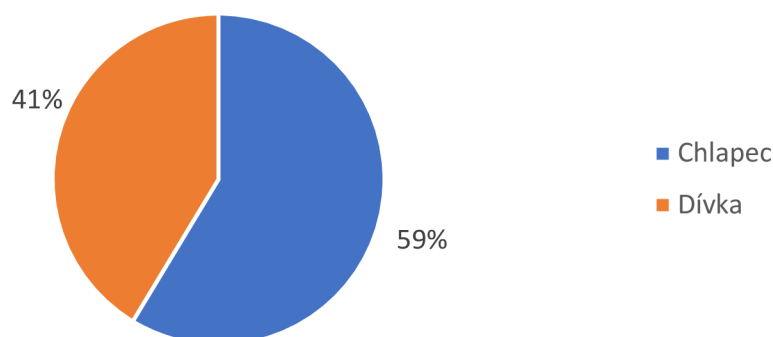
Dále vede žáky ke zdravému životnímu stylu a je zapojená do projektu „Školní mléko“ a „Ovoce do škol“. Škola využívá také poznatky z projektu „PODNIKATEL – rozvoj podnikatelských dovedností u žáků základních školy“, díky nimž může zařadit do výuky klíčové podnikatelské dovednosti pomocí plnění praktických projektových úkolů. Z dalších projektů, kde se škola zapojuje, můžeme zmínit např. projekt ekologické výchovy „MRKEV“, „Zdravé zuby“ či „Právní vědomí“ pro 8. ročníky ve spolupráci s Policií ČR. Pro 6. – 9. ročníky se každý rok v červnu pořádá „Branný den“. Ten se zaměřuje na 1. pomoc, topografii, mimořádné situace a požární ochranu. Na mezinárodní úrovni škola spolupracuje v oblastech kultury, sportu a výtvarného umění se základní školou v Levicích na Slovensku.

Škola se zajímá také o volný čas žáků, aby jej trávili smysluplně a předcházelo se sociálně patologickým jevům. Mezi volnočasové aktivity dětí patří umělecké činnosti, např. hra na hudební nástroje, výtvarný a dramatický kroužek. Sportovní aktivity probíhají v Sokole a SK Náměšť na Hané. Pro rozvíjení jazykových schopností působí kroužek anglického jazyka. Mnoho dětí je zapojeno do Hasiče (ZŠ a MŠ Náměšť na Hané, 2021).

4.3 Analýza dat získaných z průzkumného šetření

Tato část se věnuje vyhodnocení dotazníkového šetření. Ke každé položce je připojen graf nebo tabulka pro lepší přehlednost.

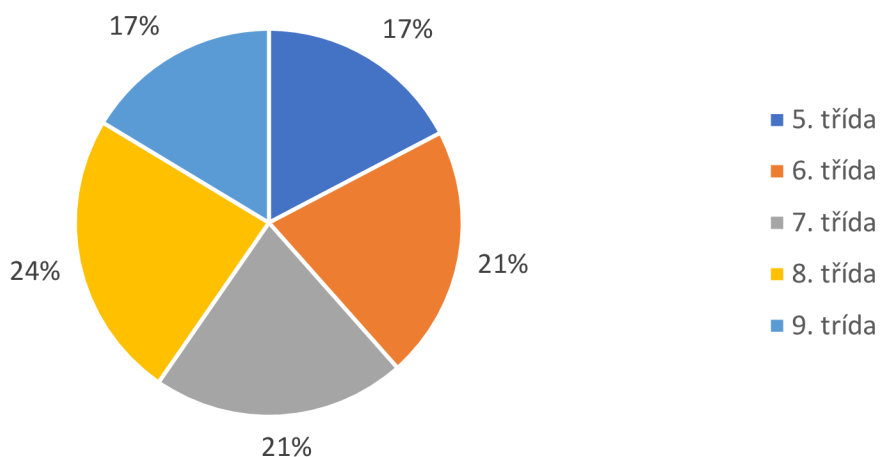
1. Jsem:

Graf č. 1. Poměr dívky/chlapci.

První položka zjišťovala poměr zúčastněných dětí. Dotazník vyplnilo celkem 104 žáků, z toho 61 chlapců (59 %) a 43 dívek (41 %).

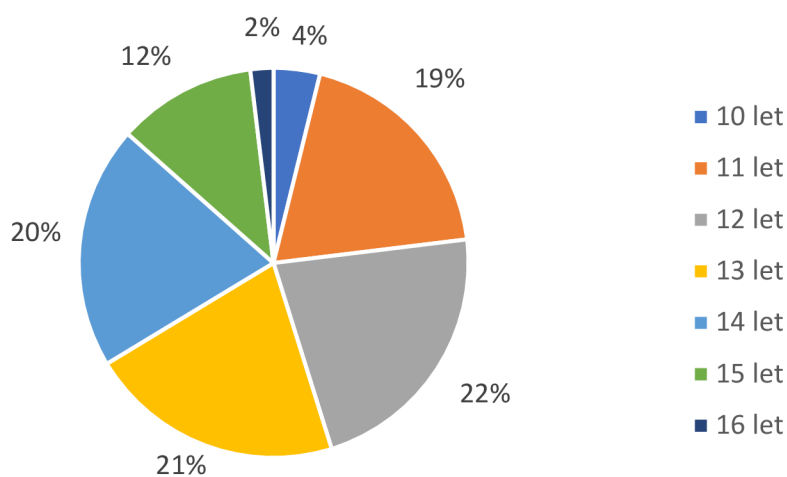
2. Do jaké třídy chodíš?

Graf č. 2. Poměr účastníků dotazníku dle tříd.

Dotazníku se zúčastnilo 25 dětí (24 %) z 8. třídy, shodný počet 22 žáků (21 %) ze 7. a 6. tříd, 18 žáků (17 %) z 5. třídy a z 9. třídy 17 žáků (17 %).

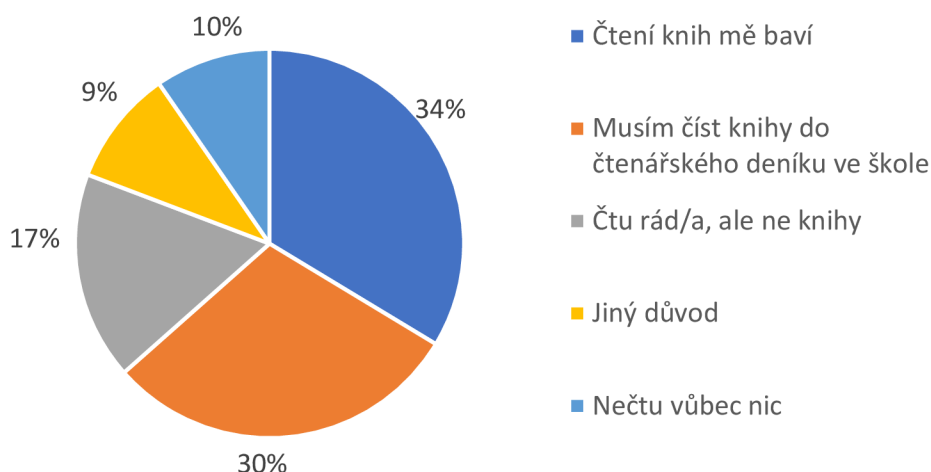
3. Kolik je Ti let:

Graf č. 3. Věk žáků.

Věk zúčastněných žáků se pohyboval mezi 10–16 lety. Nejmenší zastoupení měli žáci ve věku 16 let (pouze 2 žáci) a největší zastoupení 12 let (23 žáků).

4. Čtu knihy, protože:

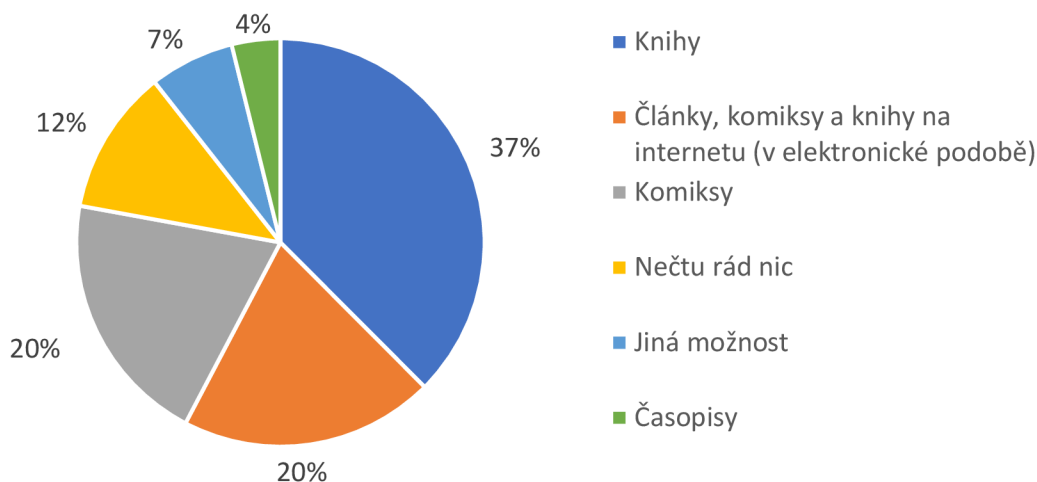
Graf č. 4. Důvod pro četbu knih.

35 žáků (34 %) uvedlo, že je čtení knih baví, 31 žáků (30 %) musí číst knihy do čtenářského deníku ve škole, 18 žáků (17 %) rádo čte, ale ne knihy, 10 žáků (9 %) čte knihy z jiného důvodu a 10 žáků (10 %) nečte vůbec nic. Jako jiné důvody žáci uváděli, např.

- „Čtu za účelem rozvoje mé slovní zásoby“, (chlapec, 15 let)
- „Čtení mě baví, ale jen pokud mě baví kniha“, (chlapec, 12 let)
- „Čtu rád to, co mě baví, ale nebaví mě, když mi někdo říká, co mám číst“, (chlapec, 11 let)
- „Když mě kniha zaujme, jinak ne.“ (chlapec, 13 let)
- „Většinou čtu kvůli škole, ale někdy čtu i zajímavou knihu, která mě baví. Třeba na doporučení kamaráda.“ (chlapec, 16 let)

Pouze 10 % respondentů nečte rádo vůbec nic. 34 % žáků čtení knih baví. Tato položka byla vytvořena jako doplňková k průzkumné otázce č. 1: **P1: Čtou dnešní děti rády knihy ve volném čase?**

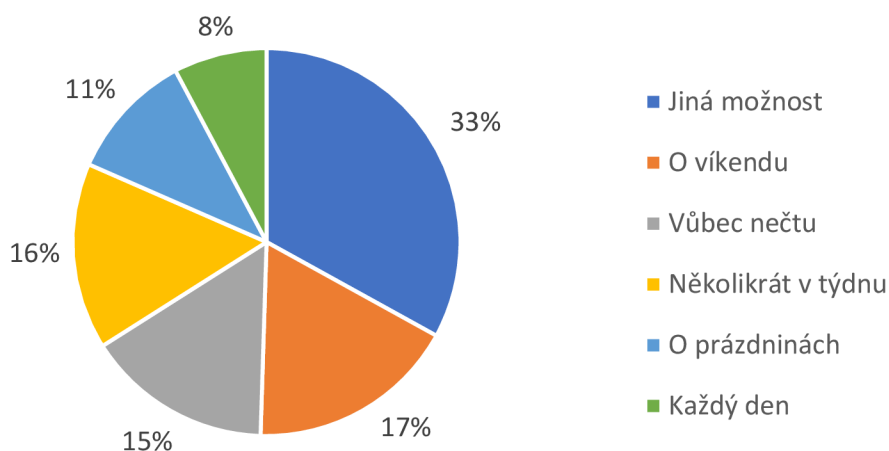
5. Nejraději čtu:

Graf č. 5: Co žáci nejraději čtou.

Celkem 39 dotazovaných (37 %) uvedlo, že čtou ze všeho nejraději knihy. 21 žáků (20 %) zvolilo četbu v elektronické podobě (články, komiksy a knihy na internetu). 21 žáků (20 %) čte nejraději komiksy. 12 žáků (12 %) nečte rádo vůbec nic. 7 žáků (7 %) zvolilo jinou možnost, kde často psali více různých typů četby a dva respondenti napsali encyklopedie. Na posledním místě skončily časopisy, které vybrali pouze 4 žáci (4 %). Položka byla vytvořena pro průzkumnou otázku č. 2: **P₂: Dávají žáci přednost elektronickým zařízením před četbou knih ve svém volném čase?**

6. Jak často čteš knihy?

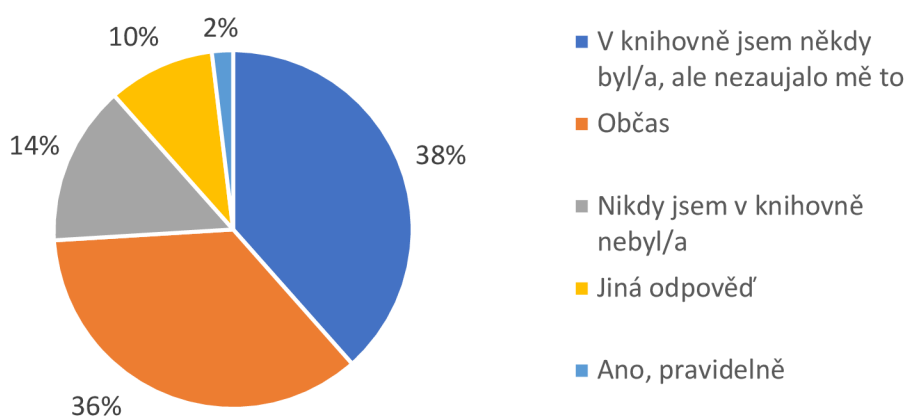

Graf č. 6: Čas věnovaný četbě knih.

Nejčastěji zvolenou odpovědí byla jiná možnost, kterou zvolilo 34 respondentů (33 %) a opakovaly se odpovědi typu: „*Když mám náladu nebo čas.*“ 18 dětí (17 %) čte pravidelně o víkendu. 16 dětí (15 %) nečte vůbec. Dalších 16 dětí (16 %) čte několikrát v týdnu, 11 dětí (11 %) čte jen o prázdninách a pouze 9 dětí (8 %) čte každý den.

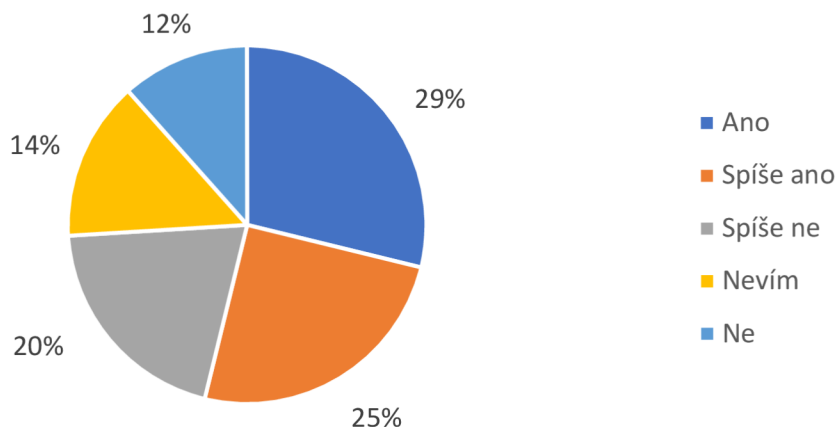
7. Chodíš si do knihovny půjčovat knihy?

Graf č. 7: Návštěva knihovny.

Nejčastěji žáky knihovna nezaujala, tuto odpověď zvolilo 40 dětí (38 %). Občas knihovnu navštíví 36 dotazovaných (36 %), 15 žáků (14 %) knihovnu nikdy nenavštívilo. Jinou odpověď vybralo 10 respondentů (10 %) a pouze 2 žáci (2 %) navštěvují knihovnu pravidelně. Ti, kteří vybrali jinou odpověď, často uváděli, že navštěvovali knihovnu již dříve, ale nyní ji již nenavštěvují vůbec. Dále děti psaly, že nechodí do knihovny, protože mají dostatek knih doma.

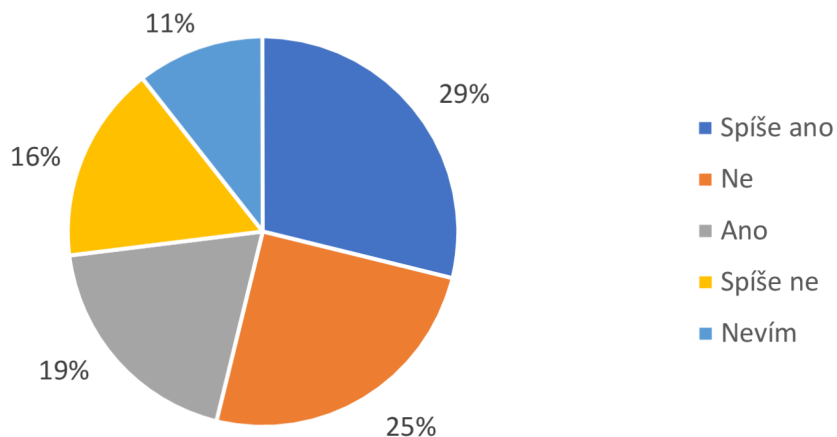
8. Dostáváš rád/a knihu jako dárek?

Graf č. 8: Kniha jako dárek.

56 (54 %) dotazovaných rádo dostává knihu jako dárek nebo se k této odpovědi spíše přiklání. 33 žáků (32 %) knihu rádo nedostává. 15 dětí (14 %) vybralo odpověď nevím.

9. Čtu rád/a knihy ve svém volném čase.

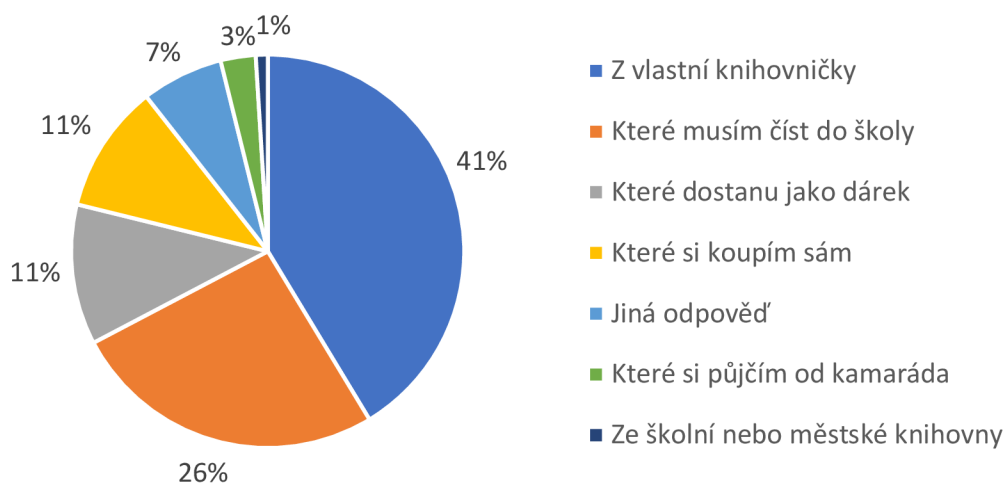

Graf č. 9: Čtení knih ve volném čase.

Knihy ve volném čase si rádo čte nebo spíše rádo čte 50 dotazovaných (48 %). Naopak 43 (41 %) žáků se raději věnuje ve svém volném čase jiným aktivitám než čtení.

11 respondentů (11 %) neví, na kterou stranu se přiklonit. Tato položka byla vytvořena přímo pro průzkumnou otázku č. 1: **P1: Čtou dnešní děti rády knihy ve volném čase?**

10. Nejčastěji čtu knížky:

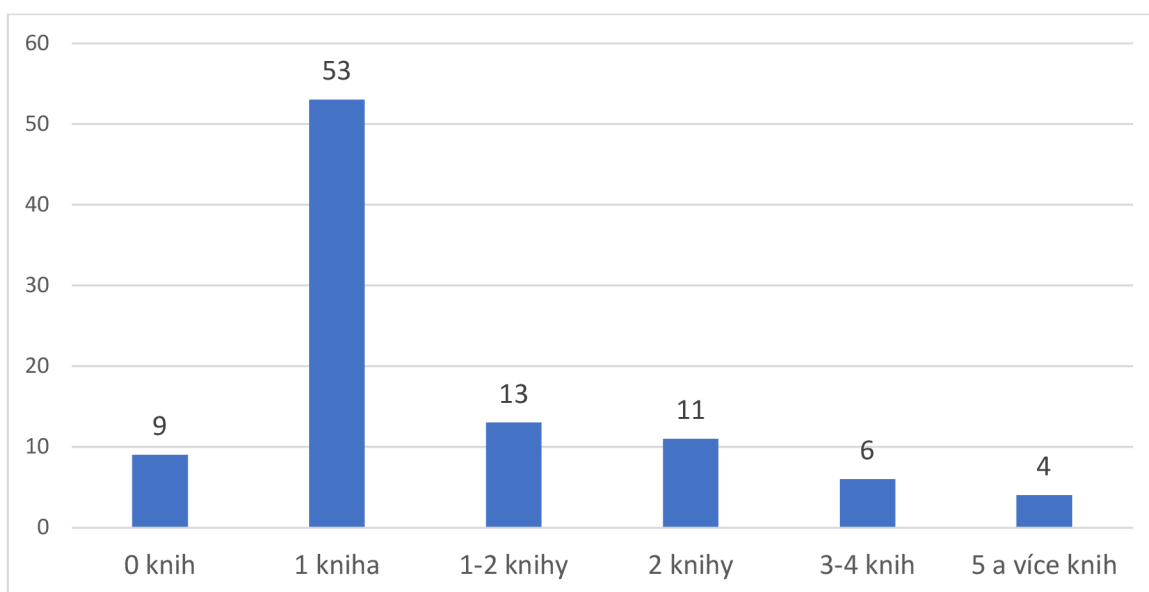

Graf č. 10: Nejčastěji čtu knížky.

Nejvíce žáků čte nejčastěji knížky ze své vlastní knihovničky 43 (41 %). 27 dotazovaných (26 %) čte nejčastěji knihy do školy, 12 žáků (11 %) ty knihy, které dostane jako dárek a 11 dětí (11 %) knihy, které si koupí samy. 7 žáků (7 %) napsalo svoji vlastní odpověď. 3 děti (3 %) si nejčastěji půjčují knihy od kamaráda a knížky z knihovny zvolil pouze 1 (1 %) žák.

Mnoho dětí vlastní svoji knihovničku. Tuto možnost si vybralo nejvíce žáků (43 dětí), ale můžeme sem zařadit také děti, které zvolily knihu jako dárek a knihy, které si koupí samy – celkem 33 respondentů. Předpokládám, že po přečtení si knihy nechají a poté je umístí do své knihovny.

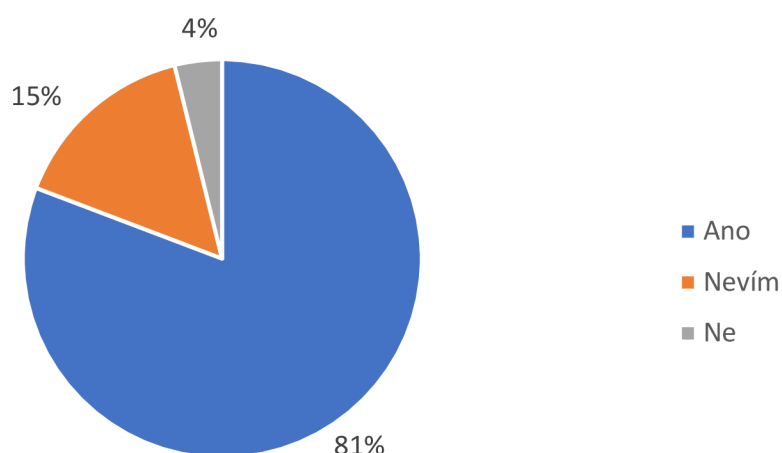
11. Kolik knih většinou přečteš za měsíc?

Graf č. 11: Počet přečtených knih za měsíc.

Nejvíce dětí přečte měsíčně jednu knihu (53 respondentů). Jednu nebo dvě knihy přečte 24 dotazovaných. 6 dětí přečte za měsíc tři nebo čtyři knihy a 4 žáci i pět a více knih. 2 žáci dokonce uvedli, že přečtou kolem 10 knih. Zároveň však 9 žáků nepřečte za měsíc žádnou knihu, jeden žák uvedl cca jednu knihu za rok. 2 žáci uvedli že čtou jen elektronické knihy a 2 další žáci napsali, že čtou různě podle nálady a času.

12. Myslíš si, že je důležité číst knihy?

Graf č. 12: Je důležité číst knihy?

Většina dotazovaných (84 žáků) si myslí, že je důležité číst knihy. Pouze pro 4 děti není čtení knih důležité a 16 dětí vybralo odpověď nevím. Výsledek mě mile překvapil, nečekala jsem, že tolik dotazovaných bude považovat čtení za důležitou činnost.

13. Odůvodni svoji odpověď na předchozí otázku:

Respondenti měli možnost vyjádřit se k předchozí položce, jestli považují čtení knih za důležité. Odpovědi na otevřenou otázku si byly často podobné, ale jinak řečené. Někteří žáci, kteří zřejmě dotazníkem nechtěli strávit hodně času, napsali nevím nebo jednoduše nechali kolonku prázdnou.

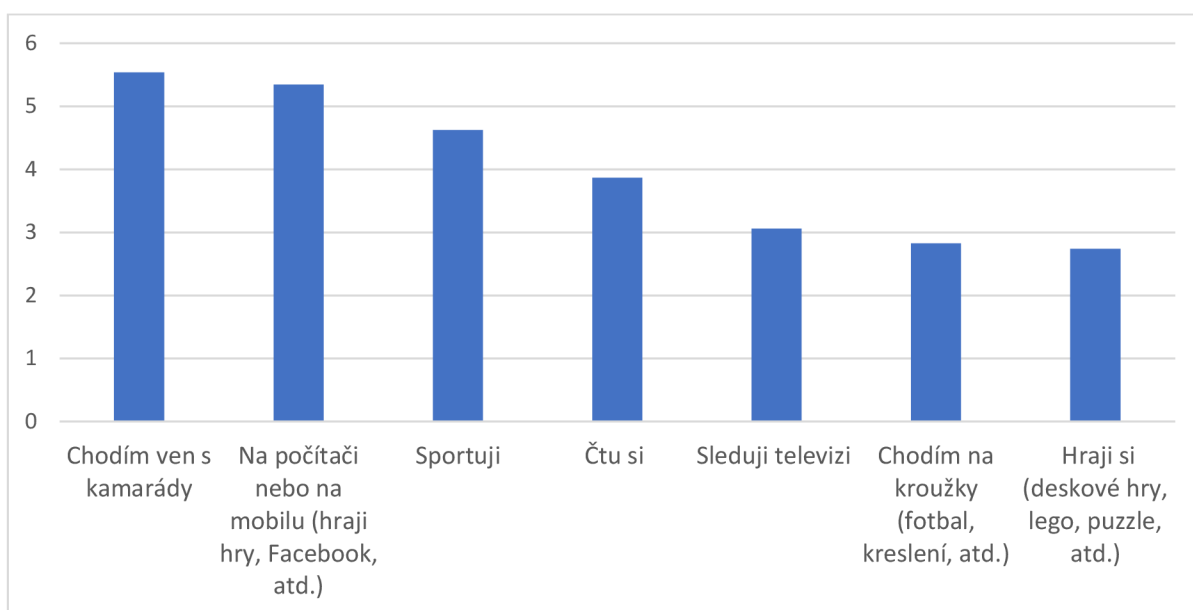
Respondenti, kteří považují čtení knih za důležité, odpovídali takto:

- Rozvoj nebo rozšíření slovní zásoby,
- Rozvíjení fantazie a představivosti; představovat si děj je lepší než sledovat film,
- Z příběhu se můžu ponaučit nebo se naučím něco nového či zajímavého,
- Čtení je dobré pro oči,
- Učení se pravopisu,
- Lépe se pamatují slova,
- Při čtení nahlas se učíme lépe mluvit, hlavně menší děti by měly číst nahlas,
- Čtením knih se zlepšuje rychlosti čtení, které je potřebné v budoucím zaměstnání při čtení různých papírů,
- Do školy. Kdybychom neuměli dobře číst, nic bychom se nenaučili,
- Pro plynulé čtení,
- Asi je čtení důležité, ale moc mě to nebaví,
- Čtením budeme chytrí, rozvoj mozkových buněk, rozvíjí myšlení,
- Nebudeme tolik dělat gramatické chyby,
- Kniha někdy pobaví,
- Lepší než mobil,
- Pomáhá usnout,
- Zlepšuji se ve vyjadřování,
- Někdy narazím na nová slova a zjistím, jak se píšou.

Respondenti, kteří naopak nepovažují čtení knih za důležité, odpověděli takto:

- Extrémně zastaralé médium,
- Ztráta času,
- Stejně příběhy jsou i ve filmu,
- Pro někoho to asi důležité je, ale pro mě ne,
- Nevím, jestli je dobré číst knihy, protože se o to nezajímám,
- Nevím, proč by to mělo být k něčemu. Prostě to někoho baví nebo ne,
- Normální knihy už nikdo nečte, není to moderní. Lepší je číst na počítači nebo čtečce,
- Nečtu, takže to neposoudím.

14. Jak nejraději trávíš svůj volný čas? Seřad' aktivity od nejoblíbenější až po méně oblíbené:

Graf č. 13: Oblíbené aktivity ve volném čase.

Tuto položku jsem do dotazníku zařadila z toho důvodu, abych zjistila, jak si vede u žáků četba knih ve volném čase oproti jiným aktivitám. Čtení skončilo uprostřed mezi ostatními aktivitami, a to na 4. místě (za kamarády, elektronickými zařízeními a sportem). Z jednotlivých odpovědí se nedá jasně určit, zda se oblíbenost čtení s rostoucím věkem snižuje či zvyšuje, je to velmi individuální. Výsledek této položky doplňuje průzkumnou otázku č. 2:

P2: Dávají žáci přednost elektronickým zařízením před četbou knih ve svém volném čase?

15. Napiš název své nejoblíbenější knihy. Čím Tě zaujala?

Tab. č.2. Oblíbené knihy.

Nejoblíbenější titul	Počet respondentů
1. Harry Potter	5
2. Deník malého poseroutky	5
3. Babička drsňačka	4
4. Zaklínač	4
5. Klub tygrů	3
6. Avengers	3
7. Můj milý deníčku	3
8. After	2
9. Kočičí válečníci	2
10. Královské tajemství	2
11. Beast Quest	2
12. Dcera čarodějky	2
13. Pán prstenů	2
14. Lovci mamutů	2
15. Já, Finis	2
16. Stranger things	2
17. Volání divočiny	2
18. Záplafák	2
19. Obr Dobr	2
20. Flouk a Líla	1
21. Hranicářův učenň	1
22. Jirka	1
23. Klapzubova jedenáctka	1
24. Gump	1
25. Kouzelnická parta	1
26. Kamarádi zvířátka	1

Nejoblíbenější titul	Počet respondentů
27. Dusty	1
28. Bílý Tesák	1
29. Čaroděj ze země OZ	1
30. Dášeňka čili život štěněte	1
31. Deník malého Minecraftáka	1
32. Lapuťák a kapitán Adorabl	1
33. Psí záchranářky	1
34. Plants vs. Zombies	1
35. Můj skřítek Šalvěj	1
36. www.bez-bot.cz	1
37. Tajemství hotelu Winterhouse	1
38. Jeden z nás je na řadě	1
39. Oba na konci zemřou	1
40. Jeden z nás lže	1
41. Probuzení Simona Spiera	1
42. Pamatuj na smrt	1
43. Vire, padni!	1
44. Dívka na kusy	1
45. Malé ženy	1
46. Velký Gatsby	1
47. Dej mi své jméno	1
48. Malý princ	1
49. Návrat z temnoty	1
50. Dracula	1
51. Můj kamarád Shiloh	1
52. Zlobilky	1

V této otevřené otázce měli žáci možnost více se rozepsat o svých oblíbených knihách. Děti, které rády čtou a radily čtení knih ve volném čase spíše na horní příčky svých oblíbených aktivit, napsaly alespoň jednu konkrétní knihu. Naopak respondenti, kteří si na žádnou knihu nevzpomněli nebo zanechali kolonku prázdnou, neměli většinou čtení knih v oblíbě. Tato otázka také ukázala na velké množství titulů, ze kterých mohou děti vybírat.

První tři místa pro mě nebyla překvapením. Série knih z kouzelnického světa Harry Potter již dlouhé roky patří mezi nejoblíbenější knihy pro děti a mládež. Deník malého poseroutky a Babička drsňačka jsou pro děti velmi přitažlivé, jelikož jsou zábavné a vtipné, obsahují málo textu a jednoduché ilustrace.

Děti, které se více rozepsaly, odpovídaly např. takto:

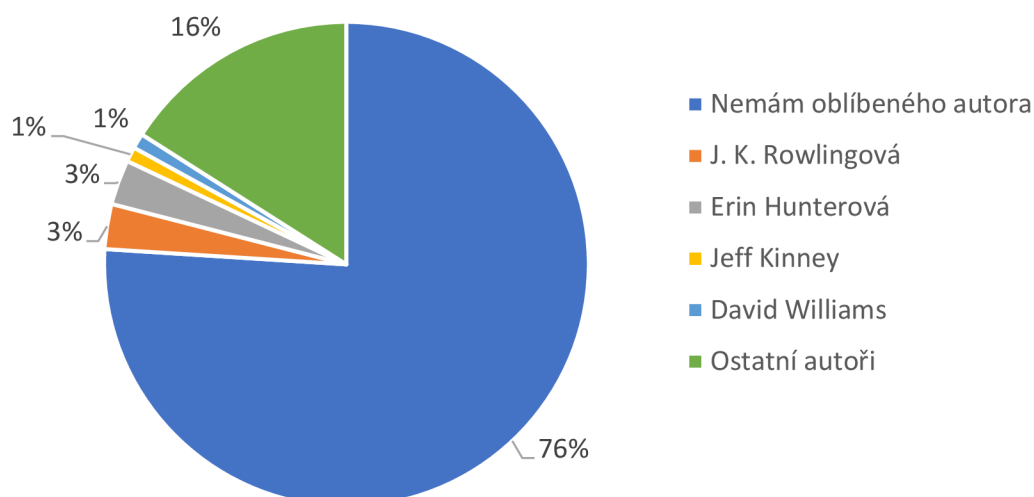
- „*Harry Potter, protože v knížce je to víc zajímavější a mnohem víc detailů. Babička drsňačka je strašně srandovní.*“ (dívka, 11 let)
- „*Malé ženy od Luisy May Alcott. Moc mě bavilo sledovat, jak hlavní postavy rostly a měnily se. Taky má nádherné sourozenecké vztahy. Velký Gatsby od F. S. Fitzgeralda, líbilo se mi, jak je kniha napsaná, a i přestože je krátká, má toho hodně v sobě. Dej mi své jméno od A. Acimana bylo pohazení po duši. Nádherný jazyk, nenaplněná láska a velmi dobře popsané emoce.*“ (dívka, 15 let)
- „*Série komiksů Plants vs. Zombies, protože jsou tam dobré obrázky a je to z mé oblíbené hry.*“ (chlapec, 14 let)
- „*Lovci mamutů. Vlastně mě ze začátku vůbec nezajímala. Ve škole jsme měli takovou knihovnu, kde jsme si mohli půjčovat knížky. Všichni si prohlíželi obrázky, tak jsem se rozhodla být jiná a číst. Od malička mě táhnou staré knížky, a tak jsem zkusila tu nejstarší, co tam byla. A tak jsem ji na konci 4. třídy celou přečetla.*“ (dívka, 12 let)
- „*Dcera čarodějky – Lene Kaaberbolová. Je napínavá, dobrodružná, trochu i hororová, je tam láska a další. Všechno je tam tak hezky napsané, že jsem se ani nemusela snažit si všechno představit, ale samo se mi to v hlavě všechno promítalo.*“ (dívka, 13 let)
- „*Můj milý deničku od Jima Bentina. Protože je to o 13leté dívce, takže skoro o mě.*“ (dívka, 13 let)
- „*Stranger things – tajemný experiment. Protože jsem fanoušek tohoto seriálu, tak mě kniha hodně bavila. Byla napínavá a navíc ještě popisovala příběh, co se stal ještě před dějem v seriálu.*“ (dívka, 14 let)

- „Babička drsňačka je velice zajímavá kniha. Měla jsem ji přečtenou tak za týden a na konci jsem se rozplakala.“ (dívka, 11 let)
- „Deník malého poseroutky mě zaujal úplně nejvíc, protože jsou tam zároveň k textu i vtipné obrázky, které zaujmou a má několik dílů. Sám jich několik vlastním.“ (chlapec, 13 let)

Z výše uvedených odpovědí je patrné, jak knihy na děti působí a vzbuzují v nich emoce. Převážně se rozepisovaly spíše dívky než chlapci. U některých je zřejmý věkový rozdíl, starší žáci používají bohatější slovní zásobu a také mnohdy čtou náročnější knihy, např. Malé ženy, Velký Gatsby. Pouze 24 žáků nevedlo žádnou oblíbenou knihu.

Otázka č. 16: Máš svého oblíbeného autora? Pokud ano, napiš jeho jméno:

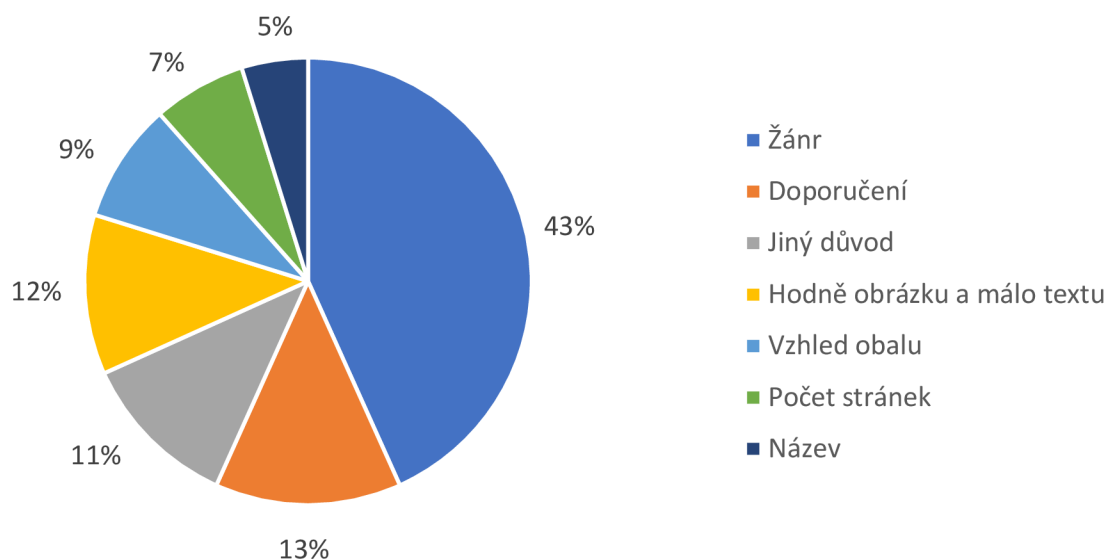
Graf. č. 14: Oblíbení autoři.

Celkem 76 dětí uvedlo, že nemají svého oblíbeného autora knih. J. K. Rowlingová získala pouhé tři příznivce, ačkoliv skončila na prvním místě spolu se spisovatelkou Erin Hunterovou. Erin Hunterová se věnuje ve svých knihách příběhům se zvířaty. Překvapením je pro mě také autor Jeff Kinney se svojí sérií knih Deník malého poseroutky, kterého napsal pouze jeden respondent. O nic lépe nedopadl ani David Williams se svojí Babičkou drsňačkou.

Mezi dalšími zmíněnými autory patřili: Thomas C. Brezina, Jack London, Ivona Březinová, Ivana Peroutková, Václav Dvořák, Guy Bass, Jo Nesbo, Neil Patrick Harris, Eduard Bass, Daphne Mapleová, Erik Gunnar Taylor (Cube Kid), Ben Guterson, Andrzej Sapkowski,

Adam Blade, Lene Kaaberbol a Petra Soukupová. Dle mého názoru nemá svého oblíbeného spisovatele spousta dětí, protože se o autora svých oblíbených knih jednoduše vůbec nezajímají.

Otázka č. 17: Podle čeho si vybíráš nejčastěji knihy?

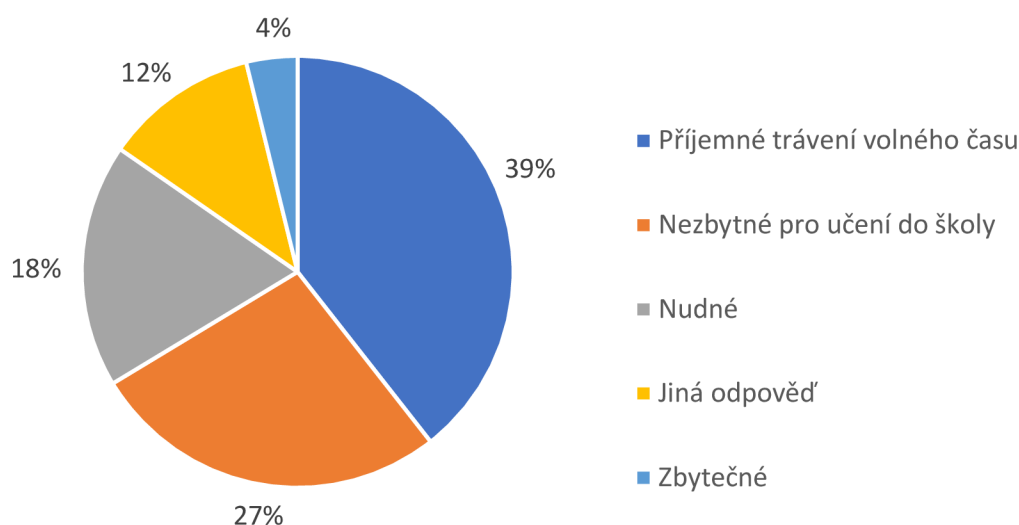

Graf č. 15: Výběr knihy.

V této polouzavřené otázce měly děti opět na výběr s několika možnostmi a také kolonku pro jinou odpověď. Bylo pro mě překvapením, že nejčastěji vybírají děti (45 respondentů) knihy podle žánru (román, pohádka, detektivka, sci-fi, dobrodružné knihy aj.), a to i mladší děti. Druhé místo (14 dětí) obsadilo doporučení kamaráda, učitele či jiné osoby. „*Hodně obrázků a málo textu*“ je hlavním kritériem pro 12 respondentů, volili jej většinou spíše chlapci. Položky vzhled obalu knihy, počet stránek a název knihy skončily až na posledních místech, ačkoliv jsem předpokládala, že jim budou patřit spíše horní příčky, především u mladších dětí.

Když se respondenti rozhodli využít svoji vlastní odpověď, nejčastěji se objevovalo více různých důvodů z uzavřených otázek. Pouze dva žáci napsali, že se rozhodují při výběru knihy podle popisu na zadní straně obalu.

Otázka č. 18: Myslím si, že čtení knih je:

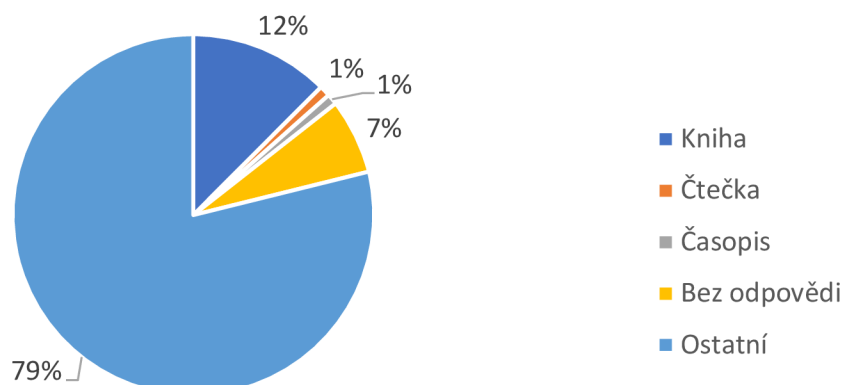
Graf č. 16: Oblíbenost čtení.

V této položce měli žáci možnost vybrat si z uzavřených otázek nebo napsat svoji vlastní odpověď. Vzhledem k vyhodnocení předchozích položek, kde čtení zaostávalo za ostatními aktivitami volného času, mě výsledek této otázky překvapil. 41 respondentů (39 %) vybralo čtení jako příjemné trávení volného času. Že je čtení nezbytné pro učení do školy si myslí 28 dotazovaných (27 %). Pro 19 žáků je čtení nudná činnost a pro 4 děti zbytečná.

Svoji vlastní odpověď si vybralo 12 respondentů. Převážně položka obsahovala kladné vyjádření ke čtení knih. Některé odpovědi byly jednoslovné, např. „*v pohodě*“, „*klidné*“, „*dobré*“, někteří se rozepsali více:

- „*Čtení je příjemnější než mobil, ale ne tolik zábavné.*“ (chlapec, 12 let)
- „*Nemám na to žádný názor, ale někdy je to zábava. Z přinucení do školy to zábava moc není.*“ (dívka, 13 let)
- „*Čtu pro známky ve škole.*“ (chlapec, 11 let)
- „*Občas zábavné. Bohužel na to nemám moc času.*“ (chlapec, 11 let)

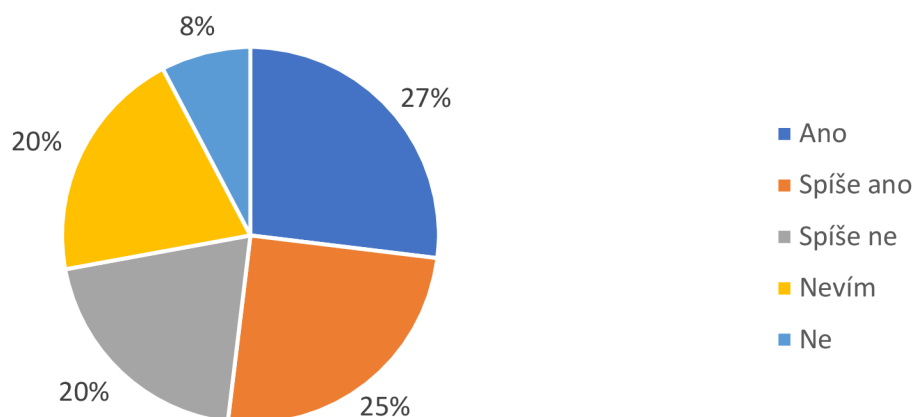
Otázka č. 19: Napiš tři věci, které by sis s sebou vzal na opuštěný ostrov:

Graf č. 17: Opuštěný ostrov.

Tuto položku jsem přidala na odlehčení dotazníku, protože se jedná prakticky o formu hry, která děti baví a mohou zde zapojit svoji fantazii. Zároveň se nenásilnou formou ukáže, pro koho je kniha natolik důležitá, že by si ji s sebou na pustý ostrov vzal. Knihu by si s sebou vzalo pouze 13 dotazovaných (12 %). Jeden žák napsal časopis a jeden čtečku knih. 7 dětí nenapsalo žádnou odpověď a všichni zbývající (82 žáků, 79 %) by si vzali jiné věci než tiskoviny ke čtení. Mezi nejčastějšími odpověďmi zazněly elektronické předměty (mobil, počítač, tablet), kamarádi nebo praktické předměty (baterka, sirky, loď).

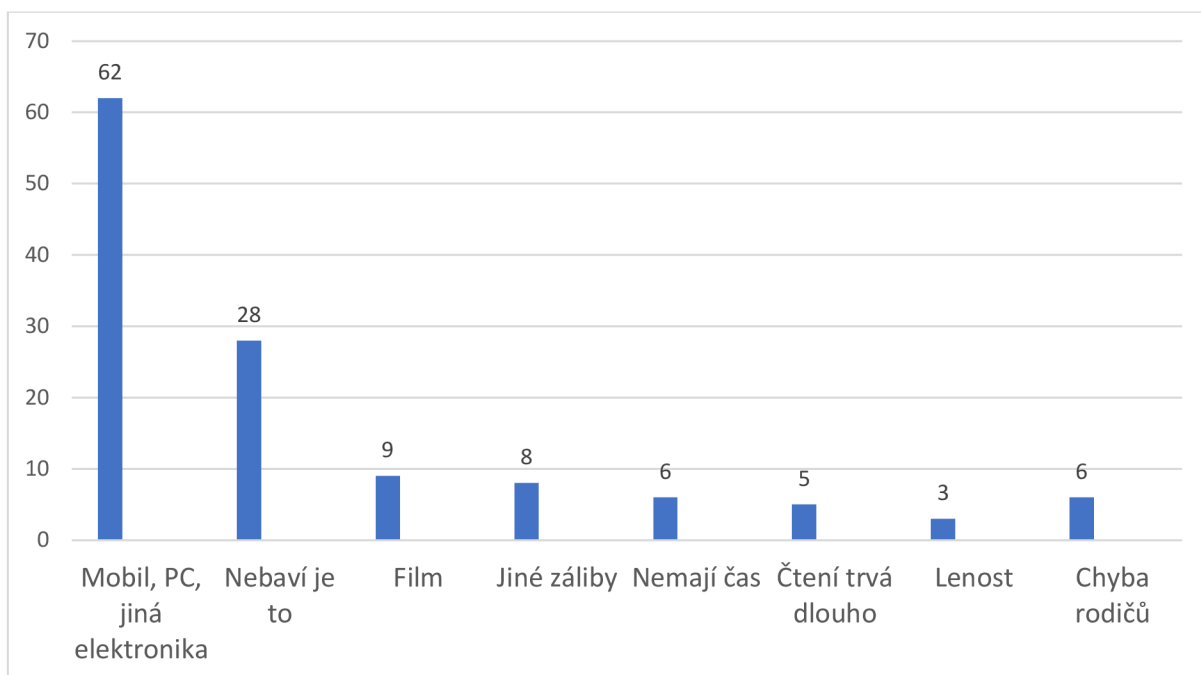
Otázka č. 20: Je dle Tvého názoru normální, že dnešní děti a mládež nebaví číst knihy?

Graf č. 18: Dnešní děti a čtení knih.

Dle 54 respondentů (52 %) je nebo spíše je normální, že dnešní děti a mládež nebaví číst knihy. Opačný názor má 29 dotazovaných dětí (28 %), které se přiklání spíše k názoru, že není normální, aby děti a mládež číst knihy nebavilo. Odpověď nevim zvolilo 21 dětí (20 %).

Otázka č. 21: Napiš, proč si myslíš, že některé děti v dnešní době nebaví číst knihy:

Graf č. 19: Důvody, proč děti nebaví číst v dnešní době.

Mezi nejčastější důvody uváděly děti mobilní telefony nebo hry na počítači. A když už čtou, tak mají raději četbu v elektronické podobě:

- „Protože jsou na počítači nebo na mobilech a hrají hry. Když čtou, tak jen z domovení mamky, taťky nebo učitele.“ (dívka, 10 let)
- „Protože jsou pořád na mobilu. Kdyby ho neměli, tak čtou knihy.“ (dívka, 15 let)
- „Protože je to moc dlouhé, jsou tam malá písmenka atd.“ (chlapec, 13 let)
- „Protože všichni (většinou měšťaáci) lenoší a hrají na mobilech.“ (chlapec, 11 let)
- „Protože dívat se na film je jednodušší a zábavnější. Nebo hrát hry.“ (chlapec, 15 let)
- „Knihy jsou zastaralé, každý raději využívá elektronické věci.“ (chlapec, 12 let)
- „Protože máme elektroniku a tam si můžeme něco přečíst.“ (chlapec, 12 let)

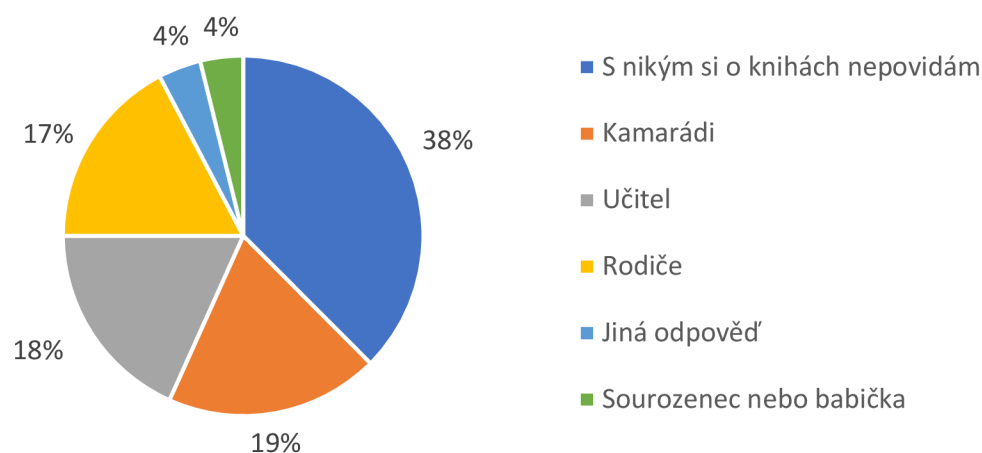
Respondenti vnímají v několika případech školu jako demotivující ke čtení. Nejsou spokojeni s výběrem knih pro povinnou četbu. Některé děti si myslí, že je chybou rodičů, když

málo čtou, protože dávají dětem mobilní telefon příliš brzy a nestihne si vytvořit vztah k jiným aktivitám.

- „Protože se raději podívají na film, knihy jsou celkem drahé a povinná četba ve škole pro ně většinou není moc atraktivní.“ (dívka, 15 let)
- „Nemají čas (musí hrát na mobilu nebo na počítači). Čtení je spjato se školou, tak se tomu brání a přijde jim to jako ztráta času.“ (chlapec, 12 let)
- „Přijde jim to jako povinnost a namáhavé, když si stačí pustit film a jen si lehnout, dívat se a poslouchat, než vnímat text z knihy a číst slova. Navíc jim to připomíná školu a ve volném čase na školu fakt myslet nechtějí.“ (dívka, 13 let)
- „Čtení knih je pro ně povinnost do školy a než si přečíst knížku, tak raději si pustí film, je to rychlejší.“ (dívka, 13 let)
- „Protože si nevyberou, která je baví a vybírají si jen ty, které musí číst do čtenářského deníku.“ (dívka, 11 let)
- „Knihy jsou zdlouhavé a často bez obrázků. Baví je mnohem zábavnější věci. Knihy nejsou zábavné, čtou z donucení a asi by si knihu měli vybrat sami.“ (chlapec, 13 let)
- „Protože dnes je hodně věcí na elektrinu a snad každý měsíc vyjde nový telefon a může se na něm dělat v podstatě vše. Z pohledu 13letého dítěte to beru tak, že když se nudím, mám mobil a mám tam hry, videa, sociální sítě atd. Je to jako závislost? Protože když nemám mobil, tak teď co? Neumí se jinak zabavit, neznají jinou zábavu. Je špatný, že i 8 – 11letému dítěti dají mobil a už nemají dětství. Už jsou jen oni a mobil, nejeví zájem o okolí. Hodně dětí, teenagerů má v dnešní době mobil, jen málokdo ho nemá.“ (dívka, 13 let)
- „Protože je rodiče k tomu nevedou.“ (dívka, 14 let)
- „Nejsou na to zvyklí, přijde jim to jako ztráta času.“ (chlapec, 13 let)
- „Nejsou k tomu vedení, nahrazují čtení knih internetem a nemají rozvinutou fantazii.“ (dívka, 15 let)
- „Rodiče je k tomu nevedou a sedí pořád u počítače.“ (dívka, 12 let)

Tato položka byla vytvořena pro vyhodnocení průzkumné otázky č. 3: **P3: Jsou hlavním důvodem toho, že děti čtou málo knihy, elektronická zařízení?**

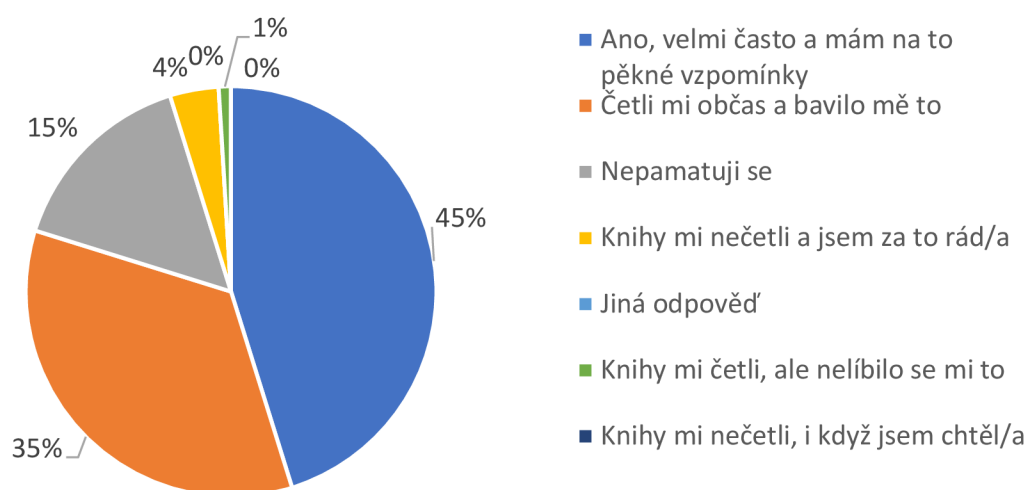
Otázka č. 22: Povídáš si s někým o knihách, které čteš?

Graf č. 20: S kým si povídám o knihách.

39 žáků (38 %) si s nikým o knihách nepovídá. Kamarádi, učitel a rodiče dopadli zhruba na stejné přičce. Na posledním místě skončila babička a sourozenci. Když respondenti zvolili jinou odpověď, napsali více osob. Celkem 65 žáků (62 %) si tedy o knížkách povídá s jinými lidmi. Položka doplňuje průzkumnou otázku č. 4: **P4: Ovlivňuje děti vztah jejich blízkých ke knihám?**

Otázka č. 23: Četli jste si s rodiči knihy, když jsi byl/a malý/á?

Graf č. 21: Čtení knih s rodiči.

Z dětství má 83 žáků (80 %) pozitivní zkušenosti se čtením knih se svými rodiči. Na toto období si 16 dětí (15 %) nepamatuje. 4 děti (4 %) uvedly, že si s rodiči knihy nikdy nečetly a jsou za to rády. Pouze jedna dívka (13 let) uvedla, že jí rodiče knihy četli, ale nelíbilo se jí to.

Většina respondentů uvedla, že mají pěkné vzpomínky z dětství na čtení knih s rodiči. Přesto některé děti, které si s rodiči rády četly, nemají v současnosti ke knihám kladný vztah. A naopak některé děti, které si četbu se svými rodiči nepamatují nebo zvolily odpověď, že jsou rády, že jim rodiče nečetli knihy, naopak rády knihy čtou. Tato položka byla vytvořena pro průzkumnou otázku č. 4: **P4: Ovlivňuje děti vztah jejich blízkých ke knihám?**

Otázka č. 24: Proč Tě baví nebo naopak nebaví čtení knih? Můžeš napsat vše, co Tě ke knihám napadne:

Mezi kladnými odpověďmi se objevoval často únik z reality a rozvíjení fantazie. Také se děti rády ztotožňují s hlavními postavami, díky nimž prožívají různá dobrodružství. Někteří respondenti spojují čtení knih s odpočinkem.

- „*Ponořím se do příběhu a nemusím se starat o nic, co se děje v reálném světě.*“ (dívka, 15 let)
- „*Je to osvobození od reality. V knize může mít hrdina schopnosti nebo prožívá různá dobrodružství.*“ (dívka, 14 let)
- „*Je to pro mě příjemné zabít čas a odreagování. Jsem u knih schopna úplně vypnout a nevnímat okolí.*“ (dívka, 12 let)
- „*Aspoň na chvíli můžu přestat myslet na okolní svět. Nemusím nikoho poslouchat, stačí vnímat text, a to proudění myšlenek je úžasné. Nevěřila bych, jak rozmanitá je moje fantazie, a to mě na knihách baví. Dávají mi prostor pro vymyšlení si vzhledu všeho, co se v nich děje a kvůli tomu mám pocit volnosti.*“ (dívka, 13 let)
- „*Když čteš, myslíš jen na ten příběh a představuješ si ho. Je to jen chvilka pro tebe a odpočineš si u toho.*“ (dívka, 12 let)
- „*Čtení mě baví, protože je to podle mého dobrý relax, při kterém zapomenu na každodenní nepříjemnosti. Když mě kniha hodně zaujme, strávím u ní klidně celý den, nechám se vtáhnout do děje, vžiju se do hlavních postav a prožívám vše s nimi.*“ (dívka, 15 let)
- „*Protože se u toho zasměju a vyplním volný čas.*“ (chlapec, 11 let)

- „*U knihy se mi dobře usíná. Mám ráda napínavé knihy. Rychle mi uteče čas.*“ (dívka, 13 let)
- „*Když se nudím, tak si můžu přečíst nějakou knížku.*“ (chlapec, 13 let)
- „*Protože je to dobré trávení volného času.*“ (dívka, 12 let)
- „*Baví mě to, protože mám u toho klid a odpočívám u toho.*“ (chlapec, 13 let)

Dva žáci zmínili ve svých dotaznících aplikaci Wattpad. Dávají tedy přednost knihám v elektronické podobě než klasickým papírovým titulům.

- „*Teď momentálně čtu el. knihu nebo spíše imaginární příběh na Wattpadu, baví mě to, ale kniha s tímto tématem není. Na Wattpadu je hodně žánrů v jedné aplikaci. Předtím mě čtení vůbec nebavilo, neměla jsem pro to vášeň. Záleží na tom, co člověka baví, já samotná jsem přečetla skoro celou knihu jen jednu. Byla o fotbale, v té době mě bavil, a proto jsem to přečetla. Záleží na to, abych četla o tématu, které mě zajímá.*“ (dívka, 13 let)

U dětí záleží také na atraktivním ději, potom čtou rádi a zařazují knihy mezi své oblíbené aktivity. Někteří se rádi z knihy naučí něco nového.

- „*Baví mě na knihách děj, když se do knih začtu, tak je i dokážu pravidelně číst.*“ (chlapec, 12 let)
- „*Je to naučné a příjemné na odpočinek.*“ (chlapec, 15 let)
- „*Jsou většinou dobrodružné a zábavné.*“ (chlapec, 11 let)
- „*Zajímá mě, co se někomu stalo nebo co se dělo v době minulé.*“ (chlapec, 15 let)
- „*Libí se mi, že některé knihy jsou opravdu zajímavé.*“ (dívka, 12 let)
- „*Čtení knih mě baví, protože se dozvím různé zajímavé věci.*“ (dívka, 10 let)
- „*Na začátku než se rozečtu, bývá to celkem nuda a nebaví mě to. Ale jak se rozečtu, tak mě to začne bavit, protože uprostřed je to nejzajímavější nebo poutavé, dobrodružné, zábavné.*“ (dívka, 11 let)
- „*Baví mě napínavé knihy. Nejraději mám romány a dobrodružné knihy.*“ (dívka, 13 let)

Děti často odradí dlouhý náročnější text s málo obrázky, proto raději vyhledávají např. komiksy. Mnozí respondenti se raději věnují jiným aktivitám, než čtení knih.

- „*Knihy mě nebaví číst, protože tam nejsou obrázky. Naopak mě baví číst komiksy, protože mají obrázky a dokážu se více vcítit do děje než u knihy.*“ (chlapec, 12 let)

- „*Je to nudný, ale když to čte někdo jiný, tak mě to baví víc. Nemám rád, když je to moc zdlouhavý a ještě nemám rád, když je tam stará čeština, protože tomu nerozumím.*“ (chlapec, 13 let)
- „*Baví mě zábavné texty s obrázky. Nemám na to ale moc času a občas jsou texty složité.*“ (chlapec, 13 let)
- „*Je to zdlouhavé.*“ (chlapec, 14 let)
- „*Radši jsem venku s kamarády.*“ (chlapec, 11 let)
- „*Nebaví mě to, mám jiné zájmy.*“ (chlapec, 11 let)
- „*Raději trávím čas s kamarády než u knihy.*“ (chlapec, 12 let)

Někteří dotazovaní porovnávali knihy s filmem.

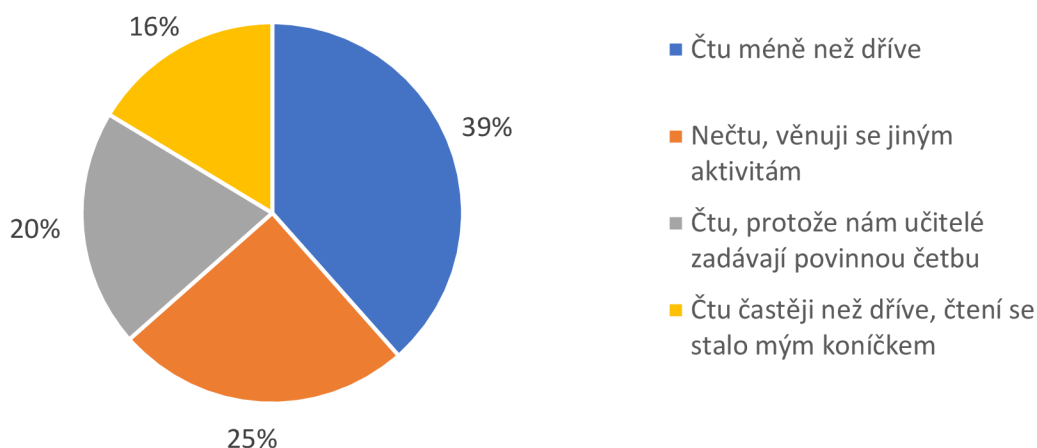
- „*Čtení je o hodně lepší než filmy, je tam toho více.*“ (dívka, 15 let)
- „*Nebaví mě si představovat, a proto mám raději film.*“ (dívka, 13 let)
- „*Film je zábavnější, hry taky. Knížky se dlouho čtou a nestane se v nich nic zajímavého.*“ (chlapec, 15 let)
- „*Knihy trvají dlouhou dobu, radši si pustím film nebo hraju fotbal.*“ (chlapec, 12 let)

Škola může děti demotivovat tím, že učitelé zadávají žákům knihy, které pro ně nejsou atraktivní a nebaví je.

- „*Nebaví mě číst knihu, která mě nebaví a kterou ani nechci číst.*“ (dívka, 11 let)
- „*Nebaví mě, když musím číst a nejhorší je, když musím číst to, co mě nebaví.*“ (chlapec, 12 let)
- „*Baví mě číst knihy, když si je vyberu sama nebo je to žánr, které mě baví. Většina jiných mě přestává bavit už od začátku.*“ (dívka, 14 let)
- „*Když si vyberu knihu, kterou chci číst, baví mě.*“ (dívka, 11 let)

Položka byla použita pro vyhodnocení průzkumné otázky č. 3: **P3: Proč některé děti nebaví čtení knih? Jsou hlavním důvodem toho, že děti čtou málo knihy, elektronická zařízení?**

Otázka č. 25: Jak se změnil Tvůj přístup ke čtení v době online výuky z důvodu epidemie COVID-19?

Graf č. 22: Čtení a COVID-19.

V poslední polouzavřené otázce 40 respondentů (39 %) uvedlo, že čte méně než dříve. Častěji, než dříve četlo pouze 17 žáků (16 %). Jiným aktivitám než čtení, se věnovalo 26 dětí (25 %) a kvůli povinné četbě četlo 21 žáků (20 %).

Mezi jiné činnosti, kterým se děti věnovaly raději než čtení, uváděly nejčastěji sportovní aktivity, malování, trávení času s kamarády nebo rodinou a domácím mazlíčkům. Pouze 9 žáků uvedlo, že tráví svůj volný čas nejčastěji sledováním filmů, hraním her na počítači nebo na mobilním telefonu. 2 žáci uvedli, že kvůli školním povinnostem nemají moc času na nic jiného.

- „Cvičím, trénuji, pracuji na sobě, chodím s kamarády na brusle atd.“ (dívka, 15 let)
- „Čtu asi trochu víc, ale spíš se věnuji mým psům a sportu.“ (dívka, 15 let)
- „Tréninkům a když mám tu možnost, tak kámošům.“ (dívka, 10 let)
- „Freestyle koloběžce, počítači, kamarádům atd.“ (chlapec, 14 let)
- „Chodím ven s kamarády.“ (chlapec, 13 let)
- „Malování.“ (dívka, 13 let)
- „Mám malé štěně, tak s ním trávím hodně času a pak asi na mobilu.“ (dívka, 13 let)
- „Chodím ven, jsem na počítači, pomáhám doma.“ (chlapec, 13 let)

- „Čtu častěji než dříve, ale čtení není můj koníček (spíš maluju).“ (chlapec, 11 let)
- „Chatuji s kamarády.“ (chlapec, 15 let)
- „V tuhle dobu se musím hodně učit, protože jsem z těch žáků, kterým to moc nejde a je toho moc.“ (chlapec, 13 let)
- „Filmy, počítačové hry, rodina.“ (chlapec, 15 let)
- „Čtu více, ale musím se učit na přijímací zkoušky na střední školu.“ (dívka, 14 let)
- „Chodím s kamarády ven nebo sportuji.“ (dívka, 15 let)
- „Procházky se psem, kamarádi.“ (dívka, 11 let)
- „Počítač.“ (chlapec, 12 let)
- „Fotbal, venku s kamarády.“ (chlapec, 15 let)
- „Kamarádi, inline, kolo a tak.“ (chlapec, 14 let)
- „Hraju hry na plejstejšnu nebo chodím ven s kamarády.“ (chlapec, 13 let)
- „Kámoši, sport, filmy.“ (chlapec, 15 let)
- „Sociální síť, hry na pc.“ (chlapec, 15 let)

Položka byla vytvořena pro průzkumnou otázku č. 5: **Ps: Jak se změnil přístup dětí ke čtení knih během pandemie COVID – 19?**

4.4 Shrnutí praktické části

Průzkum probíhal elektronickou formou na jaře roku 2021, jelikož kvůli pandemii covid-19 byly zavřené školy. Výhodou bylo, že měli respondenti dostatek času na vyplnění kdykoliv během dne, ale shromažďování odpovědí trvalo relativně dlouhou dobu. Dotazníky docházely vyplněné postupně a jejich sběr trval tři měsíce, než se mi podařilo shromáždit dostatečný počet odpovědí. Celkem dotazník vyplnilo 107 žáků, ale 3 dotazníky se nemohly použít, protože do nich někteří vypisovaly záměrně nesmysly. Dotazník vyplňovali žáci 5. třídy a žáci II. stupně. Ve školním roce 2020/2021 navštěvovalo 5. třídu 26 žáků (12 chlapců a 14 dívek) a II. stupeň 127 žáků (80 chlapců a 47 dívek). Analýza dat z dotazníkového šetření byla poměrně náročná, protože dotazník obsahoval velké množství otevřených otázek, které však pro mě byly větším přínosem, než kdybych využila pouze otázky uzavřené.

Průzkumné šetření mělo ukázat, jak si vede čtení knih u dětí v porovnání s digitálními technologiemi. Před samotným průzkumem jsem stanovila průzkumné otázky, na které jsem hledala odpovědi:

P1: Čtou dnešní děti rády knihy ve volném čase?

Dle položky č. 9: „Čtu rád/a ve svém volném čase.“, si téměř polovina žáků (48 %) ráda nebo spíše ráda čte ve svém volném čase. 41 % se věnuje raději jiným aktivitám. V dotazníkové položce č. 4 uvedlo 34 % respondentů, že je čtení knih baví. 30 % musí číst knihy do čtenářského deníku ve škole. Dále si 39 % žáků myslí, že čtení knih je příjemné trávení volného času a dle 27 % je čtení nezbytné pro učení do školy. Pouze 10 % dětí nečte vůbec nic. Ani v porovnání s ostatními aktivitami (položka č. 14) si čtení nevede špatně. Skončilo na 4. místě ze sedmi nabízených odpovědí, tedy přesně v polovině.

P2: Dávají žáci přednost elektronickým zařízením před četbou knih ve svém volném čase?

V položce č. 5, kde si měli žáci vybrat, kterým typům četby dávají přednost, zvolilo 37 % z nich klasické knihy. Četbu v elektronické podobě vybralo 20 % dětí. Když měli respondenti seřadit aktivity od nejoblíbenějších po méně oblíbené (položka č. 14), zvítězil počítač s mobilním telefonem před čtením. Elektronická zařízení skončila na 2. místě za kamarády a čtení na 4. místě. V položce č. 21 si myslí 60 % respondentů, že děti v dnešní době nebaví číst, protože raději tráví čas na mobilu, počítači nebo jiné elektronice.

P3: Jsou hlavním důvodem toho, že děti čtou málo knihy, elektronická zařízení?

Dle položky č. 21. si 60 % respondentů uvádí, že hlavním důvodem, proč děti čtou málo knihy, jsou elektronická zařízení.

P4: Ovlivňuje děti vztah jejich blízkých ke knihám?

62 % dotazovaných si sice povídá s jinými lidmi o knihách (položka č. 22) a 80 % má pozitivní zkušenost se čtením s rodiči (položka č. 23), ale v dotazníku nebylo pravidlem, že by tyto děti měly čtení raději než ostatní, kteří pozitivní zkušenost nemají.

P5: Začaly děti více číst knihy během pandemie covid-19?

Ačkoliv se zdálo logické, že děti během téměř dvou roční pandemie covid-19, kdy většinu času trávily víceméně doma, začnou více číst, opak je pravdou. Pouze 16 % dětí uvedlo, že čte častěji

než dříve a čtení se stalo jejich koníčkem. 29 % žáků dokonce čte méně než dříve.

Z výsledků vyplývá, že knihy si u dětí nevedou zase tak špatně. Značná část respondentů napsala, že je čtení knih baví a řadí knihy mezi oblíbené činnosti volného času. Ale pokud mají na výběr z různých aktivit, jak mohou trávit svůj volný čas, kniha zaostává za kamarády, elektronickými zařízeními (mobil, počítač, tablet) a sportem. U chlapců jsou oblíbené především komiksy nebo knihy, kde se jednoduché obrázky vyrovnávají svým počtem textu, např. Deník malého poseroutky a Babička drsňačka.

Čtení kvůli škole, do čtenářského deníku, patří mezi nejčastěji zmiňované důvody, proč děti čtou knihy. Dalo by se tedy očekávat, že učitelé pozitivně motivují děti ve čtení knih. Ale v otevřených otázkách naopak několikrát zaznělo, že knihy, které žáci musí číst do čtenářského deníku, nebyvají atraktivní a od čtení naopak děti mnohdy odrazují. Možná by děti měly ke knihám vztah kladnější, kdyby jim učitelé vybírali zajímavější tituly do povinné četby nebo jim dali při výběru knihy více volnosti.

Knihovnu žáci spíše nenavštěvují, ale většina z nich má doma svoji vlastní knihovničku a měsíčně přečtou průměrně alespoň jednu nebo dvě knihy. Dotazník ukázal na velké množství titulů, ze kterých si děti mohou vybírat. Jen zřídka se názvy jejich oblíbených knih opakovaly. Převážná většina (81 %) považuje čtení knih za důležité. Tuto odpověď vybírali i ti, kteří čtení knih ve svém volném čase nevyhledávají. Výhody ve čtení knih spatřují především v rozšíření slovní zásoby, rozvíjení představivosti a zlepšení pravopisu.

Počítač je jistě velký konkurent knihám, ale nabízí různé možnosti, jak s knihou pracovat aktivně. Dva žáci zmínili ve svém dotazníku aplikaci Wattpad, kterou jsem do té doby sama neznala. Jedná se o aplikaci, kde může kdokoliv číst, ale i vytvářet příběhy a stát se spisovatelem. Stačí se pouze zaregistrovat a pak si vybrat z nabízených žánrů hotovou či rozepsanou knihu ke čtení, nebo psát svůj vlastní příběh a je možné ho doplnit obrázky. Děti, ale i dospělí, tak mohou mít snadno svoji knížku i s vlastním obalem. Zaregistrovaní čtenáři pak udělují příběhům hvězdičky, jestliže se jim líbí, komentují příspěvky či je sdílí mezi ostatními. V aplikaci probíhá soutěž „The Wattys“ a ty nejlepší může oslovit nějaké nakladatelství a vydat knihu oficiálně v papírové verzi. Nevýhodou je, že psát může opravdu kdokoliv, cokoliv, takže spousta příběhů obsahuje pravopisné chyby nebo vulgární výrazy (Zbranek Biernátová, 2019).

Závěr

Zdá se, že digitální technologie jsou hlavním důvodem, proč děti ve svém volném čase čtou klasické papírové knihy méně než dříve. Na této skutečnosti se shodnou nejen odborníci, kteří prováděli různé výzkumy, ale také samotní respondenti v mém dotazníku. Ale nemyslím si, že to je jediným důvodem. Na děti jsou po všech směrech kladeny vysoké nároky a nezbývá jim mnoho času pro sebe. Mají spoustu možností, jak trávit svůj volný čas, než měly děti kdykoliv dříve. Mohou si vybírat z velkého množství kroužků, kterým se věnují i několik dní v týdnu. Chtějí uspět ve škole a mít co nejlepší známky. Hry na počítači možná berou jako rychlý únik z reality. Také aktivní čtenáři knih v dotazníku zmiňovali, že rádi čtou, aby se jim podařilo přestat myslet na všední problémy a uniknout do fiktivního světa. Jenže začíst se do knihy není tak rychlé, jako si pustit film v televizi a ihned se dostat do děje.

V současnosti je rozvíjení čtenářství velmi diskutovaným tématem. Mnoho odborníků na celém světě se věnuje výzkumům pro rozvoj čtení žáků na základních školách. Záleží především na nás – rodičích a vyučujících, jak naučíme děti číst a pracovat s textem, jak ovlivníme jejich vztah k četbě. Z vlastní zkušenosti víme, že dnešní doba je nelehká se všemi elektronickými vymoženostmi, ale není třeba je zavrhnout, nýbrž se naučit využívat je ku prospěchu. Především učitelé musí tvořit a vymýšlet nové způsoby pro oživení výuky, aby v dětech vzbudili zájem. Čtení by mělo žáky zaujmout, bavit je, ale také aktivně zapojit, jelikož děti se nejlépe učí činnostem, jestliže se na nich podílejí, např. pracovní listy, diskuse nebo digitální aplikace podporující čtení. Pokud budou učitelé dávat dětem více volnosti při výběru literatury do čtenářského deníku a více s dětmi o knihách diskutovat, jistě si každý najde v literatuře to svoje podle svých zájmů a čtenářských schopností.

Práce by mohla posloužit pedagogům a rodičům, aby si uvědomili, jak je čtení pro život dětí důležité a jaké názory děti mají ohledně čtenářství a knih. Právě v rodině a poté ve školství získávají první důležité zkušenosti s knihou. Především na nich záleží, jestli budou děti ke knihám motivované pozitivně či negativně, což je může ovlivnit na celý život.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ALTMANOVÁ, Jitka, Jaroslav FALTÝN, Katarína NEMČÍKOVÁ a Eva ZELENDOVÁ. *Gramotnosti ve vzdělávání: [příručka pro učitele]*. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, 2010. ISBN 978-80-87000-41-0.

BEDNÁŘOVÁ, Jana. *Literární výchova v podmínkách školní edukace*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008. ISBN 978-80-7372-371-2.

BETTELHEIM, Bruno. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*. Přeložila Lucie LUCKÁ. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1172-3.

BLAŽEK, Radek, Zuzana JANOTOVÁ, Eva POTUŽNÍKOVÁ a Josef BASL. *Mezinárodní šetření PISA 2018: národní zpráva*. Praha: Česká školní inspekce, 2019. ISBN 978-80-88087-24-3.

BOUDOVÁ, Simona; TOMÁŠEK, Vladislav a HALBOVÁ, Barbora. *Národní zpráva PISA 2022: matematická, čtenářská a přírodovědná gramotnost*. Praha: Česká školní inspekce, 2023. ISBN 978-80-88492-52-8.

HÁJEK, Bedřich. *Pedagogické ovlivňování volného času. Současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HODAŇ, Bohuslav. *Rekreologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2197-1.

HOFBAUER, Břetislav. *Kapitoly z pedagogiky volného času: soubor pojednání o volném čase a jeho výchovném zhodnocování*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 2010. Opuscula. ISBN 978-80-7394-240-3.

KRÜGER, Květuše a ŠAFRÁNKOVÁ, Kateřina. *Čteme s nečtenáři a učíme je kriticky myslet*. Dobříš: Šafrán, 2021. ISBN 978-80-907087-9-2.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.

PEŠEK, Tomáš; ŠKRABSKÝ, Tibor; NOVOSÁDOVÁ, Monika a DOČKALOVÁ, Jolana. *Slabikář neformálního vzdělávání v práci s mládeží*. [Praha]: Asociace neformálního vzdělávání (ANEV), 2019. ISBN 978-80-907579-0-5.

PROCHÁZKA, Roman. *Teorie a praxe poradenské psychologie*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4451-3.

SUCHÁ, Jaroslava; AIGELOVÁ, Eva; PIPOVÁ, Helena; CHARVÁT, Miroslav; DOLEJŠ, Martin et al. *Užívání internetu, sociálních sítí a digitálních her u adolescentů: teoretická východiska, diagnostika a strategie intervence*. Praha: Togga, 2024. ISBN 978-80-7476-338-0.

STAŠOVÁ, Leona, SLANINOVÁ Gabriela a JUNOVÁ, Iva. *Nová generace: vybrané aspekty socializace a výchovy současných dětí a mládeže v kontextu medializované společnosti*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-567-7.

ZACHOVÁ, Alena. *Čtenářství a čtenářská gramotnost*. Vlkov: Helena Rezková, 2013. ISBN 978-80-904449-7-3.

ZBUDILOVÁ, Helena. *Literární výchova ve volném čase*. Jinočany: H & H, 2020. ISBN 978-80-7319-138-2.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Citáty slavných osobností [online]. [cit. 2022-01-26]. Dostupné na: <https://citaty.net/citaty/1973092-albert-einstein-predstavivost-je-dulezitejsi-nez-znalosti-znalost/>

ČELADNÍKOVÁ, Tereza, Eva HEJZLAROVÁ a Magdalena MOURALOVÁ. *Školní „lockdowny“ v Česku v souvislosti s pandemií covid-19 v období březen 2020–červen 2021:*

Výzkumná zpráva. Praha: Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy, 2022. [online]. [cit. 2023-09-26]. Dostupné z: <https://bit.ly/skolni-lockdowny-FSVUK>

FRIEDLAENDEROVÁ, Hana. *České děti jako čtenáři 2017*. 2018. [online]. [cit. 2022-01-04]. Dostupné na: <https://ipk.nkp.cz/docs/ctenarstvi/ceske-deti-jako-ctenari-2017-1>

FRIEDLAENDEROVÁ, Hana. *Čtenářství dětí v době koronavirové pandemie*. Knihovna: knihovnická revue. 2021, 32(2), 70–74. ISSN 1801-3252. [online]. [cit. 2023-01-04]. Dostupné na: <https://knihovnavrevue.nkp.cz/archiv/dokumenty/2021-2/friedlaenderova-1.pdf>

HOLÍKOVÁ, Jana. *MŠMT zveřejnilo přehled podpořených soutěží za 70 milionů*. [online]. [cit. 2023-11-10]. Dostupné na: <https://www.msmt.cz/msmt-msmt-vyhlasilo-podporene-souteze-v-roce-2023-za-70?highlightWords=volno%C4%8Dasov%C3%A9+aktivity>

KOVAŘÍKOVÁ, Ludmila. *Strategie čtení digitálních textů: společné anotace*. [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné na: <https://spomocnik.rvp.cz/clanek/22532/STRATEGIE-CTENI-DIGITALNICH-TEXTU%3A-SPOLECNE-ANOTACE.html?nahled=>

MACKŮ, Richard. *Funkce a smysl institucí ve volném čase*. [online]. [cit. 2023-11-10]. Dostupné na: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/ps23/pvc/web/pages/04_02_02_neziskove_organizace.html

MAŠKOVÁ, Martina. *Čtenářství není o genech. V rodině je ale přenosné a základ k němu se vytváří už v brzkém věku, míní odborník*. [online]. [cit. 2024-03-30]. Dostupné na: <https://plus.rozhlas.cz/ctenarstvi-neni-o-genech-v-rodine-je-ale-prenosne-a-zaklad-k-nemu-se-vytvari-uz-8796028>

Ministerstvo práce a sociálních věd ČR. *Úmluva o právech dítěte a související dokumenty*. MPSV: 2016. ISBN 978-80-7421-120. [online]. [cit. 2022-02-25]. Dostupné na: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/pro-prava-ditete/Preklady-dokumentu-OSN.pdf>

MŠMT. *Neformální vzdělávání*. [online]. [cit. 2024-02-25]. Dostupné na: <https://www.msmt.cz/mladez/neformalni-vzdelavani-1>

MŠMT. *Zájmové vzdělávání*. [online]. [cit. 2024-02-25]. Dostupné na:
<https://www.msmt.cz/mladez/zajmove-vzdelavani-1>

OECD, 2023. *PISA 2022 Results (Volume I). The State of Learning and Equity in Education*. [online]. [cit. 2024-02-25]. ISSN: 19963777. Dostupné na: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/53f23881-en.pdf?expires=1713347762&id=id&accname=guest&checksum=8046D465B1A59702B8FEA55116761700>

PortálDigi. *Digitální technologie*. [online]. [cit. 2024-03-20] Dostupné z:
<https://portaldigi.cz/digislovník/digitalni-technologie/>

PROCHÁZKOVÁ, Ivana. *Co je čtenářská gramotnost, proč a jak ji rozvíjet?* [online]. [cit. 2022-03-25] Dostupné na: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/446/co-je-ctenarska-gramotnost-proc-a-jak-ji-rozvijet-.html>

ŘEŘICHOVÁ, Vlasta a SLADOVÁ, Jana. *Možnosti a limity současné literatury pro děti a mládež v procesu výchovy k hodnotám*. Paidagogos. [online], [cit. 2023-11-25], 2017, Dostupné na: [www: http://www.paidagogos.net/issues/2017/1/article.php?id=3](http://www.paidagogos.net/issues/2017/1/article.php?id=3)

ŠOBÁŇNOVÁ, Petra. *Dnes už dětem nestačí Jules Verne. Rozhovor s Jaroslavem Valou*. [online]. [cit. 2022-04-04]. Dostupné na: <https://www.ucitel21.cz/post/dnes-u%C5%BE-d%C4%9Btem-nesta%C4%8D%C3%AD-jules-verne-rozhovor-s-jaroslavem-valou>

Základní škola a Mateřská škola Náměšť na Hané, 2021. [online]. [cit. 2021-11-25]. Dostupné na: <https://www.zsnamest.cz/dokumenty/>

ZBRANEK BIERNÁTOVÁ, Olga. *Martina Čekalová: Začalo to úplně obyčejnou zprávou na Wattpadu*. [online]. [cit. 2022-06-05]. Dostupné na: <https://www.humbook.cz/martina-cekalova-zacalo-to-uplne-obycejnou-zpravou-na-wattpadu/>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník pro žáky ZŠ

Příloha č. 1: Dotazník pro žáky ZŠ (5.–9. třída)

Jsem:

- Dívka
- Chlapec

Do jaké třídy chodíš? _____

Kolik je Ti let? _____

1. Čtu knihy, protože:

- a) Čtení knih mě baví
- b) Musím číst knihy do čtenářského deníku ve škole
- c) Čtu rád/a, ale ne knihy
- d) Nečtu vůbec nic
- e) Jiný důvod _____

2. Nejraději čtu:

- a) Knihy
- b) Časopisy
- c) Komiksy
- d) Články, komiksy a knihy na internetu (v elektronické podobě)
- e) Nečtu rád nic
- f) Jiná možnost _____

3. Jak často čteš knihy?

- a) Každý den
- b) Několikrát v týdnu
- c) O víkendu
- d) O prázdninách
- e) Vůbec nečtu
- f) Jiná možnost _____

4. Chodíš si do knihovny půjčovat knihy?

- a) Ano, pravidelně
- b) Občas
- c) V knihovně jsem někdy byl/a, ale nezaujalo mě to
- d) Nikdy jsem v knihovně nebyl/a

5. Dostáváš rád knihu jako dárek?

- Ano   Spíše ano   Nevím   Spíše ne   Ne

6. Čtu si rád knihy ve svém volném čase:

- Ano   Spíše ano   Nevím   Spíše ne   Ne

7. Nejčastěji čtu knížky:
- a) Z vlastní knihovničky, kterou mám doma
  - b) Ze školní nebo městské knihovny
  - c) Které dostanu jako dárek
  - d) Které si sám koupím
  - e) Které si půjčím od kamaráda
  - f) Které musím číst do školy
  - g) Jiné _____

8. Kolik knih většinou přečteš za měsíc?

_____

9. Myslíš si, že je důležité číst knihy?
- a) Ano
  - b) Ne
  - c) Nevím

Odůvodni svou odpověď:

_____

10. Jak nejraději trávíš svůj volný čas? Můžeš vybrat více aktivit:

- a) Sleduji televizi
- b) Na počítači nebo na mobilu (hraji hry, Facebook atd.)
- c) Čtu si
- d) Chodím ven s kamarády
- e) Sportuji
- f) Hraji si (deskové hry, lego, stavebnice, puzzle atd.)
- g) Chodím na kroužky (tanec, fotbal, kreslení atd.)

11. Jaká je Tvá nejoblíbenější kniha (název knihy)? Čím Tě zaujala? (Můžeš napsat více knih)

_____

12. Máš svého oblíbeného autora knih? Pokud ano, napiš jeho jméno:

_____

13. Podle čeho si vybíráš nejčastěji knihy?

- a) Podle počtu stránek (čím méně, tím lépe)
- b) Podle vzhledu obalu
- c) Podle doporučení (od kamaráda, učitele)
- d) Podle názvu
- e) Podle žánru (román, detektivka, pohádka, sci-fi, dobrodružné knihy atd.)
- f) Hodně obrázků a málo textu
- g) Jiný důvod. Uveď jaký _____

14. Myslím si, že čtení knih je:

- a) Příjemné trávení volného času
- b) Nezbytné pro učení do školy
- c) Nudné
- d) Zbytečné
- e) Jiná odpověď _____

15. Napiš tři věci, které by sis s sebou vzal na pustý ostrov:

_____

16. Je dle Tvého názoru normální, že dnešní děti a mládež nebaví číst knihy?

- Ano   Spíše ano   Nevím   Ne   Spíše ne

17. Napiš, proč si myslíš, že některé děti v dnešní době nebaví číst knihy:

_____
_____

18. Povídáš si s někým o knihách, které čteš?

- a) S kamarády
- b) S rodiči
- c) Se sourozencem nebo s babičkou
- d) S učitelem
- e) S nikým si o knihách nepovídám
- f) Jiná odpověď _____

19. Četli jste si s rodiči knihy, když jsi byl/a malý/á?

- a) Ano, velmi často a mám na to pěkné vzpomínky
- b) Četli mi občas a bavilo mě to
- c) Knihy mi četli, ale nelíbilo se mi to
- d) Knihy mi nečetli, i když jsem chtěl/a
- e) Knihy mi nečetli a jsem za to rád/a
- f) Nepamatuji se
- g) Jiná odpověď _____

20. Proč Tě baví nebo naopak nebaví čtení knih? Můžeš napsat vše, co Tě ke knihám napadne.

_____
_____
_____

21. Jak se změnil Tvůj přístup ke čtení v době online výuky z důvodu pandemie COVID-19?

- a) čtu častěji než dříve, čtení se stalo mým koníčkem
- b) čtu méně než dříve
- c) čtu, protože nám učitelé zadávají povinnou četbu

- d) nečtu, spíše hraji počítačové hry
  - e) nečtu, věnuji se jiným aktivitám, napiš, prosím, jakým
-

f) jiná odpověď _____

Děkuji za spolupráci ☺

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Lucie Byrtusová, DiS.
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PaedDr. Alena Jůvová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Četba knih jako volnočasová aktivita dětí a mládeže
Název v angličtině:	Reading books as a leisure activity for children and youth
Anotace práce:	Teoretická část se skládá ze tří kapitol – první se zabývá volným časem dětí a mládeže, druhá sleduje zařízení pro volný čas a třetí se věnuje čtenářství. Praktická část má za úkol zjistit, jak si vede čtení papírových knih u dětí ve volném čase a jestli digitální technologie ovlivňují čtenářství. K tomuto účelu byl vytvořen kvantitativní dotazník pro vybranou základní školu.
Klíčová slova:	Volný čas dětí a mládeže, čtenářství, digitální technologie
Anotace v angličtině:	The theoretical part consists of three chapters - the first one deals with the free time of children and youth, the second follows leisure facilities and the third deals with reading. The practical part has the task of finding out if children read paper books in their free time and whether digital technologies affect reading. For this purpose, a quantitative questionnaire was created for the selected primary school.
Klíčová slova v angličtině	Free time of children and youth, reading, digital technology
Rozsah práce	58 stran + příloha
Jazyk práce:	Český jazyk